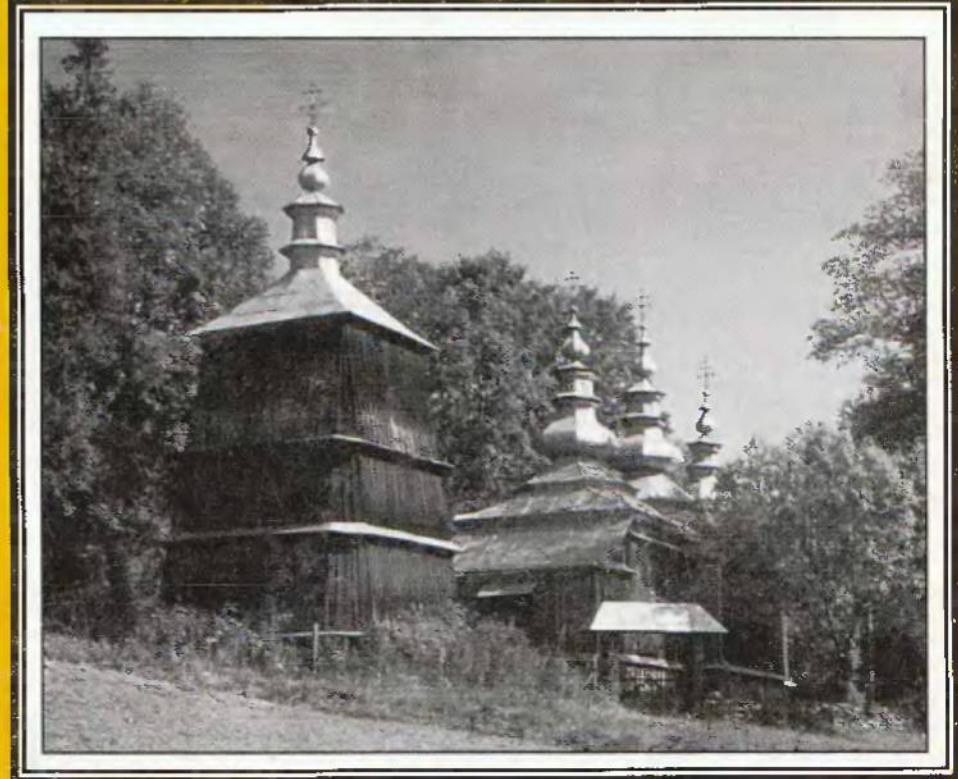

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHINA

РІК ХХ, Ч. 2 (77)

ЛІТО — 1999 — SUMMER

VOL. XX, No. 2 (77)

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY IN
A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

LEMKIVSHCHYNA

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ / PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XX. Ч. 2 (77) ЛІТО — 1999 — SUMMER VOL. XX. No. 2 (77)

ЗМІСТ

У Зелені Свята	2
На актуальні теми	
Львів центром Європи	4
Юрій Рейт відзначений нагородою ім. Є. Мілевського	6
О. Мушавич: Політичне русинство і що за ним? (І)	6
Трагічна смерть В. Чорновола	9
В. Васілів: Ірина Невицька — пionерка національної ідеї за Карпатами (І)	10
I. i H. Шевчук: Українці	12
В трагічну річницю вбивства Володимира Іvasюка	13
П. Лопата: Телерофт	14
З бюра Секретаріату СКУ	16
Lemkivshchyna	
S. Rapawy: War comes to Karlykiv (III)	17
Viacheslav Chornovil died	19
В. Ступінський: Фольклористична діяльність Ореста Гижі	21
Р. Рабарська: Три покоління на рідній землі	25
З листів до редакції: о. Богдан Чурило	26
З життя Організації	
СФУЛО	27
ООЛ — Вісті з КУ	27
Загальні Збори Відділів	28
Посмертні згадки	
св.п. М. Ковалський	30
св.п. А. Косцюлек	31
Коляда 1998-99. Список жертвовавців (закінчення)	32

На обкладинці: Репед'. Греко-Католицька церква св. Миколая (зб. 1824 р.).
On the cover: Reped'. St. Nicholas Ukrainian Catholic Church (b. 1824).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Марія Дупляк (гол. редактор), Зенон Войтович, Іван Гвозда.
EDITORIAL BOARD: Marie Duplak (Editor-in-chief), Zenon Wojtowich, Ivan Hvozda.

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешньовського
Cover design by Mykhailo Chereshniovskyi

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Марія Дупляк	голова
Зенон Галькович	1-ий заст. голови i реф. зовнішніх зв'язків
Володимир Кікта	2-ий заст. голови
Зенон Войтович	секретар
Степан Косцюлек	скarbnik
Іван Гвозда	член екзекутиви
Мирон Мицьо	член екзекутиви
Микола Дупляк	член екзекутиви

РЕФЕРЕНТУРИ

Юрій Ковальчик	допоміжний
Корнило Бабяк	організаційний
Степан Гованський	музейний
Іван Гресь	купльт.-художній

ВІЛЬНІ ЧЛЕНІ

Іван Васічко	Василь Гаргай
Іван Філь	Теодор Малинськ
Праслав Кравчишин	Петро Русинко

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Михайло Даіман	голова
Теодор Полянський	член
Іван Нищіт	член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко	голова
Юліян Котляр	член
Анна Войтович	член

Адреса Крайової Управи ООЛ:

ODLWU, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007

Адреса Редакції та Адміністрації:

"Lemkivshchyna" Magazine
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007 USA

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.
35 Harding Avenue, Clifton, NJ 07011
Tel.: 1(973) 772-2166 Fax: 1(973) 772-1963
e-mail: computopr@aol.com

Бескиди літом.

**25-ий ЮВІЛЕЙНИЙ З'ЇЗД
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
в АМЕРИЦІ
відбудеться**
18-19 вересня 1999 р.
в ДОМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
**301 PALISADE AVE.
ЙОНКЕРС, Н.Й.**

У ЗЕЛЕНИ СВЯТА

Bже з давен-давна в нашому народі є гарний звичай, відбувати в час Зелених Свят церковні процесії у поля, щоб посвятити їх урожай. Була це радісна подія в житті українського села. У процесіях брало участь майже все населення села, молодь і старші, жінки й мужчини.

Серед радісного гомону дзвінків та гомінного співу релігійних пісень, процесія посувалася з церковними образами й хоругвами серед свіжозелених ланів.

Цей традиційний звичай мав своє глибоке, не тільки чисто релігійне, але й загально національне значення. Він випливав із самої глибини душі українського хлібороба, був виявом його світосприймання. Бо ніzkому іншому станові не є так притаманна й глибока вкорінена віра в "палець Божий", як саме селянському. І ось, у час Зелених Свят, коли кинене в землю зерно вже викільчилось з неї, і починає набирати соків для дальншого росту, український селянин бажає вимолити для своєї праці з трудолюбивих рук, Боже благословення. На батьківську землю, зрощену потом і кров'ю його предків, селянин дивиться, як на справжню святість, уважає її невідлучною частиною своєї істоти. Ясно, що цю велику любов та прив'язання український селянин виявив тоді, коли ця земля, на якій він працював у поті чола та зі справжнім героїзмом боровся з усіма супротивностями, була його власністю. Тому народ і земля в широкому розумінні, тобто національна етнографічна територія, це основні чинники, що складаються на поняття Рідного Краю.

Від часу 1-ої світової війни був у нас ще другий релігійно-національний звичай, що, подібно як і перший мав своє глибоке символічне значення. А саме в час Зелених Свят відбувалися, головно по містах, імпозантні святочні походи на могили борців поляглих за волю України. Також ті походи відбувалися під проводом та благословенням Церкви. І в цих походах брали участь майже все місцеве й довколишнє українське громадянство. Йшли всі, бо кожний уважав за свій святий обов'язок

помолитися за душі борців.

Коли вдумеємося у глузд цих зеленосявточних походів, у їхню ідею, то мусимо прийти до висновку, що вона є природним і самозрозумілим доповненням перших. Зеленосявточні процесії, серед хвилюючих ланів зроджували в нас піднесений настрій, що випливає з нашої органічної прив'язаності до українського родючого чорнозему, та з незмірної любові до нашої батьківщини, дорогої України. А коли рідна батьківщина є нашим найбільшим земним скарбом, то яку велику вдячність і шану мусимо виявити для всіх наших героїв, що в обороні цього нашого спільногого скарбу, склали свої буйні голови. І подібно як у часі зеленосявточних походів у поля ми переживали хвилини нашого душевного об'єднання із зовнішньою природою, немов би творили спільну цілість з її величчю, так і тут: у спільніх могилах, ми духом єдналися з нашими борцями-героями, відчували спогади нашого славного минулого, нав'язували наше важке "сьогодні" до славного "вчора", з надією на наше світле "завтра".

Не плач і голосіння несемо тим, що в тих могилах сплять. Складаємо Їм вічно-горіочу любов наших сердць, а наші душі сповнені святою й незламною вірою. Перед ними клонимо низько наші голови, а уста шепочуть молитви за них. Бога просимо, щоб душі їх поселив у тому місці, де всі праведні перебувають. Лине гаряча молитва до Все-вишнього, клоняться в пошані голови перед маєстатом смерти, а з тисячів грудей несеється сумна та могутня пісня "Со духи праведних і Вічна Ім пам'ять".

Згадаймо їх і помолімось за велику, безсмертну Армію української нації, яка приходить у зеленосявточні дні із засвітів вічного життя на духовий апель-єднання з нами.

Віддаймо нашу шану і наш глибокий поклін суворим княжим воїнам, славному лицарству Запорізької Січі, козацтву, поклонімось жертвам Батурина, Гайдамакам, Українським Січовим Стрільцям, вшануймо пам'ять усіх бор-

СМЕРТЬ ХЛОПЦЯ

В темному лемківському лісі
Там ранений стрілець умирав.
Він підняв очі вгору,
Рідну Лемківщину прощав.

Процайт — ви хлопці молодці
І ви, дівчата молодій,
Не дозвольте ворогам
Видовбати мої чої синій.

Не жаль мені темних ночей
Коли я в лемківських дебрах
блукав,
Але жаль мені имз синіх очей.
Що їх я так вірно кохав.

*Подала
Теодозія Домбровська
Едмонтон, Канада*

Удоч. Червень, 1998 р. Панахида на могилі воїна УПА.

Фото: М. Райтар

ців, підпільників націоналістичного визвольно-революційного резистансу та згадаймо тих, що загинули в більшовицьких в'язницях, у концтаборах, на заслані. Їх сотні тисяч.

Помолімось за них у зеленоносвяточні дні — у Свято Героїв, просим Господа Бога, щоб дав нам силу до невтомної праці, витривалості і мужності у наших змаганнях, щоб ми усували

важкі перепони, а наші серця наповняли незмірною братньою любов'ю. Щоб стали ми гідними нащадками предків наших, добрими синами-донями нашого українського народу! Щоб вічно жила і процвітала безсмертна Українська Самостійна Соборна Держава!

Гром.

РІЧНИЦІ ВЕЛИКИХ МУЖІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У 1999 р. сповняється 120 років від дня народження отамана військ Української Народної Республіки, голови Директорії і Президента УНР, сл. п. СИМОНА ПЕТЛЮРИ та 90 років від дня народження Провідника Організації Українських Націоналістів сл. п. СТЕПАНА БАНДЕРИ. Новітня історія нашої нації зробила їх символами двох органічно поєднаних величних етапів державотворчої української національної революції та визвольної боротьби українського народу 1917-1921 рр. і 1941-1953 рр.

Світовий Конгрес Українців закликає українську спільноту гідно віщанувати і нам'ять цих великих мужів України на основі всенациональних принципів, якими вони керувались в своїй боротьбі і задля яких полягли з рук ворога смертью героїв для того, щоб жила Україна і українська нація.

ЛЬВІВ – ЦЕНТРОМ ЕВРОПИ

VI ЗУСТРІЧ ПРЕЗИДЕНТІВ 14-15 ТРАВНЯ

дин із представників влади міста Львова сказав під час VI зустрічі президентів країн Центральної Європи, що лише 300 років тому Львів був удостоєний такої честі. Тоді зібралися володарі країн антитурецької коаліції. Теперішня зустріч президентів (Т. Клестіль – Австрія, П. Стоянів – Болгарія, Р. Герцог – Німеччина, А. Кваснєвський – Польща, Е. Константінеску – Румунія, М. Кучан – Словенія, А. Гъонц – Угорщина, Л. Кучма – Україна, В. Гавел – Чехія) не була спрямована проти нікого, навпаки, її метою було поглиблення партнерської співпраці тих країн, випрацювання спільної поведінки щодо інтеграції в європейських структурах, пропозицій шляху до встановлення миру в Югославії.

“Ми, президенти країн Центральної Європи, рішуче засуджуємо систематичний терор в Косові (...) Ми вітаємо всі міжнародні зусилля з тим, щоб якнайшвидше покласти край цій серйозній кризі”.

Не лише балканська криза позначилась на львівському саміті.

Політична веремія, яка розпочалась в той час у Москві, могла б викликати чергове хвилювання в лідерів держав цієї частини Європи. До Львова не прибули президенти Словаччини та Італії – причиною були президентські вибори в цих країнах. Крім цього, в Німеччині, Україні та Польщі наближаються чергові президентські вибори. Цей факт також до певної міри був присутній на саміті*. Серед президентів цих трьох країн саме Л. Кучма разом із усією Україною пройшов чи не найскладніший шлях внутрішньої трансформації, переорієнтації зовнішньої політики на європейські структури. Саме Л. Кучма, який на запрошення А. Кваснєвського приїжджає на

попередній саміт до Польщі як гость, зараз як господар зустрічав інших президентів в Україні – у старовинному місті Львові і цим разом, уже як віливовий член європейської спільноти, яку творять лідери держав-учасниць саміту.

На питання журналістів, хто буде головним опонентом у президентських виборах, Л. Кучма вказав на економіку України. В ці дні обличчя святкового Львова аж ніяк не свідчило про економічну кризу в Україні, видно було, що на відновлення міста призначено величезні гроші.

Шикарна столиця Галичини, радісні люди на вулицях – таким був Львів у ці травневі дні. Безперечними “героями” дня напередодні саміту були А. Кваснєвський і Л. Кучма. Завдяки ним саміт продовжився з двох до трьох днів. Напередодні цього “головного”, у четвер 13 травня, відбулася польсько-українська зустріч “на верхах”, яка мала доволі напружений характер, але врешті-решт закінчилася щасливо.

Її сюжет можна прослідкувати на зразок “майстра детективу” А. Хічкова – насамперед має бути землетрус, потім кіноглядачам треба постачати чергові “атракції”. Таким “землетрусом” в польсько-українських відносинах могла статися справа меморіальних дошок на Личаківському кладовищі “Орлят”.

Не час тепер досліджувати хто винен, бо неприпустимих помилок допустилися обидві сторони. Варто призадуматись лише над тим, що лише холоднокровність обох президентів, їх взаємна довіра до себе не довели, на щастя, до скандалу, яким було б зірвання урочистості спільногопокладення вінків на могилах Січових Стрільців та польських жовнірів, що загинули в польсько-українській війні 1920 року.

Л. Кучма дав слово, що дошку знімуть до наступного дня, коли почнеться саміт. Для всіх стало ясним, що так воно має бути, але знайшлося дві особи, які взяли під сумнів слова

* Саміт, з англійської Summit – зустріч на найвищому рівні.

"Hause Caoao", N. 21 (2182) 23 tparua 1999 p.

Lop Illepea

upccy, ofiak nospabrehy jupoboro riy3jy...
ahinhatibaki racia. Biruijae, mo meimo birihy
boehnii chan, apelvobaho tnx, aki sinknkyan
mo gyuaito y llophuy, natao nospabrehy y upccy.
Yce, sateetica, sakihinocb jope. Llorep-

myohn b pichi dihiu hanui tacnihin Ebponi.
cpkomy hegi nospabrehy jutark, upa-
piakn kosaik. A micra npho bke ha npho-
Dpikoxornha kytiu — yhodnehy ctpaby jato-
Kynguia saampocnun ipednethir jo mupabrehy
kashoi amlahictpau C. Chetyr i mep micra B.
I nte ha kihue: roloba lphibekoi /ep-
tak nata ha ina jihinika, aka crona lina npho.
ckrin haarrab cooe npebele-ghiyho Ojeho, go
huytchokt yctphu) casjekha npeper. A. Krasche-
mebeckoro ra L. fpharka, tpaqunihie (biti racy ja-
jehtis npe3ia no kommeky my3eh M. Tpy-
tpaara, npe3ia yke jura ych nber an mpen-
Kihueba nupopama camty a cyoory, 15

brajnika 10. 16p.

fore Lop Illepea.

rik npanayom gyauyeo lphroa do nuu annuua T. Illepeehra

Lpeauduh Kypauu. Teohu Kyma cepd soarib depkaa Llehnaphabohi Egonu

YTKU C. Iopa wphykho birab rocen i Thonhu
ycihenri lpeccato Boroponiu, a a co6opi
mik ihum, yctphuajn hac y nparocnabohi lphoora, je,
noxoykakti byjundam crapoonhohi lphoora, je,
main moknibrik pa3on i upcennethon Thonhu
Kphi uporo, B uatihnuo, 14 tparua, mi-
camty.

pyunnari xantihin mi ac heofiminoi upopan-
Matihka Kog3apa. Je gyin xiaa hanqipu3a-
— jebe atneterponi — binok jo uatihkra na-
meqanin. Panue yd ipednethir norkjan onin
sanpoumeni. Thonhu 6yo 3 ipednethon Hi-
mn, ykpaibekko mboro blmohitaa ha bihanha
beneam "wihoy y roby", je biraca 3 nphihaha
ykapai" he 6yo kihua. A. Kraschekon cobi
sakihueha camty. Binokom "Sto lat", "Coba
birai ipednethir yd meukanhui lphoora yke ha
bltihin iatnichokt karejin. B. nqihin choic
jo cobi 3emjarki y kapai. Kphi uporo ut 6yin
ham, a ipedneth PII yke emoujno sebehgyc
mopabreho menihctro. He 6yo kihua mprithan-
jaaca 3yctphu ipednetha. A. Kraschekon 3
atmocfepn mpolo jnh, rojn-to micra o6ily rimy-
Cibara memopanphon jouni he 3mgbaja
hepede mapkar, uo6 yphit to icropill,

jamaytoco ctphgatn,
ja co6i 3 mohie, nkin
topia uti pa3 mohiyaya-
my raljumu. Drike, ic-
ha morini 3abpahe bilo-
pebipinti, in 3-nit ketti
jaho nobsin yphit i ne-
lphoora (telefonoh)
jom, aje ha binmoy bial-
Zanaxto horin ckahtia-
bucrtni noccetihin.
jihu3akpinti ik, i he
joch, uo chenpilijin mi-
krajgobnua, je bnsan-
jo bopti llnakibekkorlo
bbpa ipnreeta ix a cygoty
myaehnitra). Ixna heho-
pon man3it gopotgen i
hnn cekperap Pam oxo-
A. Llmerosahik (zogor-
poupkun (rehepahin
konchy PII y lphoora) ta
Kohob-
upcennethir; II. Kohob-

ЮРІЙ РЕЙТ відзначений нагородою ім. Єжи Мілевського

22 квітня ц.р. Юрій Рейт, широко відомий український діяч у Польщі, бувший довголітній голова Об'єднання Українців у Польщі, зараз голова Головної Ради ОУП, був нагороджений першою нагородою ім. Є. Мілевського, за його відану, ретельну працю в ділянці польсько-українських відносин.

Патрон цієї нагороди, міністер Єжи Мілевський, був співголовою Консультаційного Комітету Президентів Польщі та України, якому не раз приходилося розв'язувати проблеми польсько-українського сусідства і партнерства.

Сьогодні відносини між Польщею і Україною розвиваються задовільно. Спільним, поважним досягненням є стратегічне партнерство, яким злучились обі держави.

В тому теж і заслуга таких людей як Юрій Рейт, що своєю відданою працею причинилися до поглиблення українсько-польських відносин.

З цієї нагоди щиро вітаємо Вас, дорогий друге Рейт, бажаємо кріпкого здоров'я, сил і витривалості, бо таких як Ви потрібно українцям в Польщі, потрібно нам, потрібно Україні!

Юрій Рейт

Екзекутива Крайової Управи
Організації Оборони Лемківщини в Америці

ОЛЕКСА МИШАНИЧ

Доктор філологічних наук
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка
Академії наук України, Київ

ПОЛІТИЧНЕ РУСИНСТВО І ЩО ЗА НИМ?

(Доповідь виголошена на Світовому Конгресі Лемків у Львові, 9 жовтня 1993 р.)

Проблема, яка виносиється на обговорення — не нова. Ось уже понад три роки на сторінках преси ведеться гостра полеміка про "караторусинство" і його роля в сучасному житті України і українців-русинів поза Україною. Піднято й опрацьовано величезний пласт історичної та філологічної літератури. Здавалося б, що питання вже вичерпане, вченими обґрунтовано, що Закарпаття — земля Української держави, що закарпатці пройшли шлях від підкарпатських русинів до закарпатських українців, що Закарпаття після тисячолітньої неволі знайшло свій дім, стало складовою частиною України. Та антиукраїнські сили зла на Закар-

патті не вгамувалися, а навпаки — активізували свою антидержавну діяльність, спрямовану на відрив краю від України.

Таємне стало явним!

Якщо досі політичне русинство маскувало свою антиукраїнську діяльність культурно-освітніми цілями, то нині все стало на свої місця. Створення "Временного правительства Подкарпатской Руси" і його різні "обращення" геть аж до ООН, виявили справжні завдання купки комедіянтів, які під виглядом вимог автономної республіки виношують і протягають свої сепаратистські пляни.

Звичайно, такі "заяви" не робляться без

*Свидник, червень 1998 р.
На сцені ансамбль козацької
пісні з Кіївщини.
Фото: М. Райт.*

підтримки тих сил, які діють проти незалежності України і мріють про повернення Союзу РСР. Тепер можемо відверто говорити про ці сили, бо вони самі заявили про себе. Оргбюро закарпатського відділення Союзу комуністів України прийняло 11 червня ц. р. спеціальну постанову у зв'язку із зверненням "Временного правительства Подкарпатской Руси" до народів Закарпатської області, у якій повністю підтримується "Общество подкарпатских русинов" схвалюються сепаратистські автономістські тенденції на Закарпатті, що подаються за ширмою "спеціальної самоврядної адміністративної території як суб'єкта у складі незалежної України". Постанова завершується пунктом, який варто навести повністю. "Ми вважаємо, що нинішнє катастрофічне становище і на Закарпатті, і на Україні в цілому зумовлене незаконним розвалом СРСР, антинародним курсом політичних і соціально-економічних переворень, який проводить керівництво України, виступаємо проти капіталізації України, за її соціалістичний шлях розвитку, за справжню незалежність і суверенітет України у складі відродженого СРСР"...

Тепер стає цілком ясно, хто породив і підтримує новітнє політичне "карпаторусинство" і які його справжні цілі.

Аби не залишилося жодних сумнівів щодо "великої політики" навколо Закарпаття, наведемо ще один пункт із рішення радянських і німецьких експертів про геополітичні проблеми середньої Європи (Женева, вересень 1990 р.): "СРСР не буде забороняти відірванню Закарпатської України на випадок дестабілізуючої

діяльності українських націоналістів та її включення до Угорської республіки" ("Срібна Земля", № 7, 17 листопада 1992 р., м. Ужгород).

Складність проблеми полягає в тому, що новітнє політичне русинство має відчутну підтримку проімперських сил Москви, а також певних антиукраїнських сил у Канаді, в Америці, Угорщині, Польщі, Словаччині, Югославії, де компактно чи розсіяно живуть українці (руси). Якщо у всіх цих країнах русини-українці вважалися одним народом, то нині між ними також стався розкол: русини проголосують себе окремим народом, відмежовуються від українців, пропагують агресивну українофобію. Робиться все це за одним сценарієм — відірвати колишніх австро-угорських русинів від України, оголосити їх новим народом і виборювати для них нову державність.

Епіцентром цього сепаратистського, антидержавного, антиукраїнського руху стало Закарпаття, але в нього втягнуто і русинів-українців Словаччини, Угорщини, Югославії, польських лемків. Робляться спроби втягнути сюди і русинів та українців Румунії. Отже, політична та ідеологічна диверсія проти Української держави має свої осередки чи не в усіх сусідніх з нею державах. Диригування здійснюється з Москви, Канади й Америки. В Канаді й Америці головним теоретиком і практиком політичного русинізму є професор Торонтського університету Павло Роберт Магочі, відомий історик-карпатознавець. Про його діяльність у справі створення нового, четвертого східнослов'янського русинського народу сказано вже чимало. Додамо тільки, що йому

багато що й приписується. Очевидно, проф. Магочі й сам не сподівався, що висловлені ним спочатку досить обережні ідеї можливого при сприятливих умовах витворення нового русинського народу будуть настільки гіпертрофовані і піднесені ворогами України. Не вплинуло на це русинське шоу навіть те, що проф. Магочі “засвітився” як агент чехословацької служби безпеки. І в пресі з'явилися прозорі натяки на його тісні взаємини з радянськими органами КГБ. Не підлягає жодному сумніву, що тут замішана “висока політика”, спрямована проти України і становлення її державності.

Може декому здатися, що русинів або тих, хто хоче називатися русинами на Закарпатті чи у Східній Словаччині, утискують, не дають їм самоідентифікуватися, або, як говорять вожді політичного русинства, українізують їх. Чи це справді так? На Східній Словаччині, де офіційно визнано ці дві національності окремими, за останнім переписом русинами себе назвало близько 17 тис. чол., а українцями близько 16 тис. чол. Отже, фіксована раніше одна національність українців розділилась на дві. На Закарпатті за переписом 1989 р. було 977 тис. українців, або ж 78,4 процентів всього населення (із 1,252 тис.). З інших народів, що населяють Закарпаття, значилося 12,5 проц. — угорців, 4 проц. — росіян, 2,4 проц. — румунів, 1,0 проц. — циган, 0,6 проц. — словаків, 0,3 проц. — німців, 0,2 проц. — білорусів та 0,4 проц. — інших.

Керуючись Законом України “Про національні меншини”, обласна Рада народних депутатів прийняла відповідне рішення, яким дозволяється записувати свою національність “русин”. Сьогодні таких записалося близько 60 чол. Це свідчить, що корінне населення добре знає, хто воно, давно національно самовизначилося, хоч до своєї давньої етнічної самоназви “русин” ставиться прихильно, не цурається її, але не вважає її національністю.

Ідеологи політичного русинства йдуть іншим шляхом: автоматично зараховують до національності русинів усе корінне українське населення котирної Угорської Русі і частково інших країн, що входили до складу Австро-Угорщини — закарпатських українців, укра-

їнців і русинів в Угорщині та Югославії, а також близько 60 тис. “русинів” у Румунії. У цей масив “русинів Австро-Угорської держави” чомусь не ввійшли галицькі й буковинські русини. Голова “Русинської оброди” у Словаччині Василь Турок, який завдав собі труду провести ці підрахунки і виступити з ними на сторінках газети югославських русинів “Руське слово” (6 серпня 1993 р.), відзначив, що русини живуть “на Закарпаттю і на Україні”. (Закарпатська область для теоретика русинського питання, звичайно, — не Україна) і живе тут “коло 800000 руснаці”. Якщо ж зважати, що русини живуть ще в Америці, Канаді, Аргентині і Бразилії, то за підрахунками голови інтеррегіональної ради русинів світу Василя Турка, всіх русинів, розсіяних по світі, є близько 2 мільйони чол. Не будемо докоряти такі високі посадові особі за те, що він не відрізняє американців і канадців карпатського походження. До цього часу ми знали, що американці і канадці карпатського походження (третє-п'яте покоління) не цураються свого роду й племені, але не вважають, що за національністю вони нині — русини. Якщо раніше ми вживали визначення “канадські українці”, то тепер нас делікатно виправлють і просять називати “канадці українського походження”. То ж чи є потреба творити новий слов’янський народ ще й в Америці й Канаді? Головний теоретик сучасного політичного карпаторусинства проф. Магочі одверто заявляє, що він є “стопроцентний американець”, тому нав’язуватися йому в ім’я політичних цілей національність русина буде безтактино.

З офіційних джерел знаємо, що у Польщі налічується близько 300 тис. українців. За даними В. Турка “у Польщі живе близько 60000 русинів”. Маються на увазі, очевидно, тільки лемки. Та коли читаєш серйозні дослідження про Лемківщину, зокрема і 2-ох томний збірник “Лемківщина”, виданий у 1988 р. у Нью-Йорку, то починаєш сумніватися, чи справді етнічні лемки за національністю нині р. у Нью-Йорку, то починаєш сумніватися, чи справді етнічні лемки за національністю нині русини. Зрештою, лемки у Польщі самі національно визначаються, якщо ще хтось не само-

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ВЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Передчасна смерть вирвалася з демократичних лав українського народу Вячеслава Чорновола — громадянина, незламного борця за волю України, одного з найавторитетніших політичних діячів нашої держави, людину, яка за життя стала частиною української історії. Голова українського правозахисного руху 60-80-их років, народний депутат України, він стояв біля витоків сучасної Української Держави та був одним з її фундаторів.

Десятки тисяч киян і тих, кого поклик серця зібрав у столиці України з такого сумного приводу, прийшли до Київського Будинку Вчителя — колишнього будинку Центральної Ради, щоб попрощатися з Вячеславом Чорноволом.

11-та година 45 хвилин. Біля труни у скорботній почесній варті стають Леонід Кучма, Олександр Ткаченко, Валерій Пустовойтенко, інші керівники держави, народні депутати України, голова Київської Міської Державної Адміністрації Олександр Омельченко, представники міністерств і установ, Народного Руху України, інших політичних партій і організацій, посланці зі Львова й інших областей України.

У залі вінки: від Президента України, Верховної Ради, Уряду, ряду міністерств, політичних партій, рухів і громадських організацій.

Труну з тілом покійного переносять до Володимирського собору. Панахиду відправив Патріарх усієї України-Русі Філарет.

Після звершення жалобного Богослужіння домовину з тілом Вячеслава Чорновола було пронесено на руках до Байкового Кладовища, де відбувся похорон.

Учасники жалобної церемонії, серед них представники Польщі, Росії та Вірменії, говорили про те, що Вячеслав Максимович Чорновіл усе своє свідоме життя плекав українську демократію, українську державність, виступав за дружбу та злагоду між людьми. І щаслива, незалежна, демократична Україна буде гідним пам'ятником її славному синові. Об'єднання не лише рухівських лав, а й усіх національно-демократичних сил України задля майбутнього держави — це було б найкраще увічнення пам'яті про Вячеслава Чорновола.

Київ. (Євген Парійський, Олександр Куракса — ДІНАУ)

визначився, без нав'язування їм думки "Створення лемків", "Русинської оборони" і "Общество подкарпатських русинів".

Цікаво, що до цих русинів-лемків у Польщі не зараховуються лемки в Україні, розселені в Тернопільській, Львівській та інших областях внаслідок операції "Вісла". Очевидно, для політичного русинізму вони вже не мають значення, бо стали українцями, а вожді карпаторусів шукають і об'єднують тільки тих, кого можна використати проти України. Аналогічний погляд і на все населення і Галичини й Буковини, яке було до 1939-40 рр. русинами, карпаторосами, мелополяками. Для майбутньої імперії Рутенії ця територія вже не відіграє

жодної ролі, "карпаторуська карта" розвалу України і перегляду кордонів її не передбачає. Про це свідчить і гра в Карпатський Еврорегіон, у якому, крім Закарпаття, бачимо чотири рівнинні угорські області, і категорично відмінено такі питомо гірські карпатські області, як Львівська, Івано-Франківська і Чернівецька. Отже, тут задіяні не національний, не етнічний і навіть не географічний фактори, а робиться все, щоб відірвати українське Закарпаття від України, вбити клин між ним і Галичиною, витворити тут новий народ з антиукраїнською орієнтацією і повернути його з ча-сом в лоно корони св. Стефана. Така кінцева мета, хоч вона уміло зашифрована.

Закінчення в наступному числі.

ІРИНА НЕВИЦЬКА (1886-1965): ПІОНЕРКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ЗА КАРПАТАМИ

*В силу хотіння вірую я,
Вірую у схід Сонця..*

Ірина Невицька

ВСТУП

Hезаперечною є обставина, що історія Українського Народу багата на білі плями, чимало чого залишається недослідженим, нез'ясованим і незрозумілим. Для нас в Америці тяжко пояснити, чому Україна має мовні проблеми, чому українська мова залишається упосліджену в Українській Державі. Коріння цієї парадоксальної ситуації треба шукати в українській історії. Україна дісталася важке спадкоємство довговікової неволі й систематичного вирубування паростків національного відродження. Українці навчилися соромитися самих себе.

Найбільше потерпіли окраїни, де натиск на українство був найдовший і найпотужніший. Окраїни, далекі від українських культурних центрів, жили окремим життям. Діячі, які працювали на окраїнах, були здебільша невідомі для українського загалу, їхній доробок був незнаний або зовсім затратився. До таких мало знаних діячів належать також Ірина Невицька та її чоловік Омелян Невицький, про яких хочу розповісти в цій статті.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Дослідники життя і діяльності Ірини Невицької називають її піонеркою українства на Пряшівщині, людиною, яка непохитно і впевнено йшла українською дорогою. За принципове українство її ненавиділи свої і чужі українофоби. Вона була терпем в оці для карпаторосів, московофілів, мадяронів та словацьких і чеських асиміляторів. У часах тоталітарної комуністичної влади, після війни, помимо урядової українізації Пряшівщини, її замовчувано. Комісари від літератури згадали її

Ірина Невицька
1886-1965

тільки ненароком, коли вона померла в 1965 році.

В літературі Ірина Невицька проявила себе в поезії, прозі та в драматургії. В міжвоєнний період була також активною громадською діячкою. Займалася культурно-освітньою роботою, організувала самодіяльні гуртки та вечірні курси для народу. Разом з чоловіком, священиком Омеляном Невицьким, стояла в перших рядах боротьби за об'єднання Пряшівщини із Закарпаттям. Визначилася як журналіст й основник першої української газети на Пряшівщині "Слово Народа".

Нова українська література на Наддніпрянщині, в Галичині та Буковині, постала на народній основі та на козацьких традиціях. У давній Гетьманщині ще в XIX столітті живою

була пам'ять про державу Війська Запорозького. На Правобережжі люди пам'ятали славу гайдамацького руху. В Галичині Маркіян Шашкевич прославляв козаччину в творах "О. Наливайку" і "Хмельницького обступленіє Львова". Звертався до козацьких часів і Юрій Федикович (нпр. поезія "Козак"). Визначні козацькі полководці — Северин Наливайко та Петро Конищевич Сагайдачний, були галичанами. Наддніпрянські, галицькі й буковинські письменники писали українською народною мовою. (Правда, деякі українські класики писали також російською мовою, наприклад: Тарас Шевченко, Григорій Квітка Основ'яненко, Євген Гребінка, Марко Вовчок, Микола Костомаров).

За Карпатами, під угорською окупациєю, джерела відродження і традиції були інші. Закарпатські письменники XIX століття не орієнтувалися на Котляревського, Квітку, Шевченка, Вовчка, Шашкевича, Федиковича, а радше на Пушкіна, Лермонтова, Некрасова і Тургенєва. Цей напрямок посилився після революції 1848 року у зв'язку з переходом через Закарпаття і Пряшівщину російських військ на присмирення мадярського повстання. Закарпатські літераториуважали російську літературу рідною. Деякі з них хотіли запровадити на Закарпатті російську мову як літературну.

Найбільше заслужені закарпатські прогулоделі в XIX столітті — Адольф Добрянський, Олександер Духнович, Олександер Павлович, Юліян Ставровський Попрадов були в меншій або в більшій мірі москофілами. Помимо того, їхній вклад у відродження Закарпаття є значний. (Між іншим, всі вище вичислені діячі походили з Пряшівщини). Це дуже спрощена схема. Читачі, які зацікавлені проблемами мови та літератури на Закарпатті й Пряшівщини в XIX столітті, повинні звернутися до таких академічних видань: Микола Штець, "Українська мова в Словаччині", видання Університету Павла Йосифа Шафарика в Пряшеві, 1996 року чи Любіця Бабота, "Закарпatoукраїнська проза другої половини XIX століття", видання Словашкого Педагогічного видавництва, Відділ Української Літератури, Пряшів, 1994 року.

Остаточний перехід до української літе-

ратурної мови в літературі за Карпатами здійснили аж у XX столітті, після Першої світової війни Василь Грінджа Донський на Закарпатті й Ірина Невицька на Пряшівщині, які вже тоді були розділені адміністративними кордонами.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ІРИНИ НЕВИЦЬКОЇ

Ірина Невицька народилася 10 грудня 1886 року в селі Збудська Біла на Лябірщині (північно-східня Пряшівщина) у відносно свідомій українській інтелігентській сім'ї. Батько Ірини Павло Бурик вчився в Будапешті та Відні. Після закінчення університету був педагогом у родині мадярського графа. Коли повернувся з Чужини до рідного краю, купив маєток і також орендував панські землі, займаючись сільським господарством. В родині Буриків Ірина була найстаршою. Ще дитиною вона втратила матір. Місце мами заступила мачуха, яка була до неї добра, тож Ірина вважала її своєю матір'ю. Щоб зберегти дочку від мадярського шовіністичного виховання, її записали в німецьку початкову школу в Сабинові (місто на північний захід від Пряшева). Рано помер також батько Павло Бурик. Вдова з трьома дітьми опинилася в тяжких матеріальних обставинах. Сім'я переїхала до Пряшева, де мачуха Ірини стала куховаркою в гуртожитку Аллюмнеа, який заснував Олександер Духнович.

Після закінчення школи в Сабинові, Ірина поступила в греко-католицьку учительську семінарію в Пряшеві, надіючись стати учителькою. Там познайомилася з молодим учителем Омеляном Невицьким і вийшла шістьнадцятирічною за нього заміж. Після одруження Омелян висвятився на греко-католицького священика. По висвяченні вони жили в кількох місцевостях, а найдовше в Удолі на Сторолюбовнянщині (західня Пряшівщина).

Омелян Невицький, так як його дружина, був переконаним українцем. Він визнавав себе відкрито українцем і на ті часи, на Пряшівщині, був унікатом, білим круком. Місцеві москофілі й мадярони уважали отця Омеляна одіозною постаттю і ненавиділи його. Невицький нав'язував контакти з українськими письменниками в Галичині. Він бачив, що його дру-

жина мала потяг до літературної діяльності, тому заохочував її стати письменницею.

Спочатку Ірина Невицька писала карпатським язичієм, своєрідною макаронічною мішаниною. Згодом поступово переходила на українську літературну мову. Вона вже була оформленою письменницею, коли на Пряшівщині в українську літературу вступили молодші від неї Степан Сабол (Зореслав) і Федір Лазорик. Перед війною їх троє працівців і два закарпатці Василь Гренджа Донський та Ю. Бурщод-Кам'ятський становили своєрідну закарпатську українську літературну школу.

В 1918 році, коли розпалася Австро-Угорщина, Омелян Невицький організує Руську Народну Раду в Старій Любовні. Ця Рада заявилася за возз'єднання Закарпаття з Україною. Ірина була активною в українському русі. Вона написала цикл поезій про ці переломні часи п. н. "Одисея нашого народу".

В 1921 році о. Омелян Невицький вийхав на постійне проживання до Америки, залишивши назавжди жінку Ірину з малими дітьми. Причину такого категорічного рішення не вяснили дослідники життя Омеляна й Ірини Невицьких. Федір Ковач догадується, що чехословацька влада не могла простити Омелянові Невицькому його проукраїнської діяльності, бо ж русофільська політика чехів і словаків орієнтувалася на московофілів, очолюваних Антоном Бескидом.

Антін Бескид, разом з галицькими лемківськими московофілами, зорганізував в 1918 році Карпаторусский Народний Совет, який заявився за прилучення Закарпаття і галицької Лемківщини до новоствореної Чехо-Чловаччини. Антін Бескид став улюбленицем чехо-словацького уряду, який запросив його до Праги і вислав з чехо-словацькою делегацією на мирову конференцію до Парижу.

Діяльність Антона Бескида, якийуважав, що закарпатські русини є частиною великого русского (московського) народу, була також пов'язана зі Словацькою Національною Радою. Ця Рада на з'їзді в Турчанському Свято-

УКРАЇНЦІ

Де доля українця не водила —
Такого місця нам знайти не в силі.
Та завжди ми з колін вставали,
Ще й землю, що довкола, прикрашали.

Народжені у Польщі, Аргентині, чи в Карпатах —
Ми всі є діти України-мати.
Це нас у всі часи єднає,
Та жити в любові й згоді помагає.

Хотіли нас держави різні розділити,
По кілька чоловік по світі розселити,
Щоб мову ми свою забули,
Щоб віру батьківську на їхню обернули.

Призватись чесно — не усі встояли.
Були такі, що і церкви зривали,
Що на Сибір сусідів відправляли,
За гріш Іуди Україну продавали.

На них упали Божі карі,
Ідеї їхні всі пропали,
Імперія у порох розлетілась,
І Україна з попелу воскресла.

Ігор та Наталя Шевчик

му Мартині обіцяла Антонові Бескиду повну культурну автономію для русинів у церковній і шкільній ділянці з утворенням університету.

Пряшівські московофіли підготовили грунт для приєднання Пряшівщини до Словаччини і відокремлення від Закарпаття. Вони добилися пропалу проукраїнської діяльності Омеляна й Ірини Невицьких. Антін Бескид і американський русин Григорій Жаткович були політиками-спекулянтами, які хотіли бути у великій міжнародній політиці, співпрацюючи з надзвичайно хитрими чехо-словацькими лідерами Томасом Масариком і Едуардом Бенешом, які підготовляли плян для приєднання Закарпаття з Україною або створення з українських земель, які входили в склад Угорщини, окремої держави.

Закінчення в наступному числі

В трагічну річницю вбивства

ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

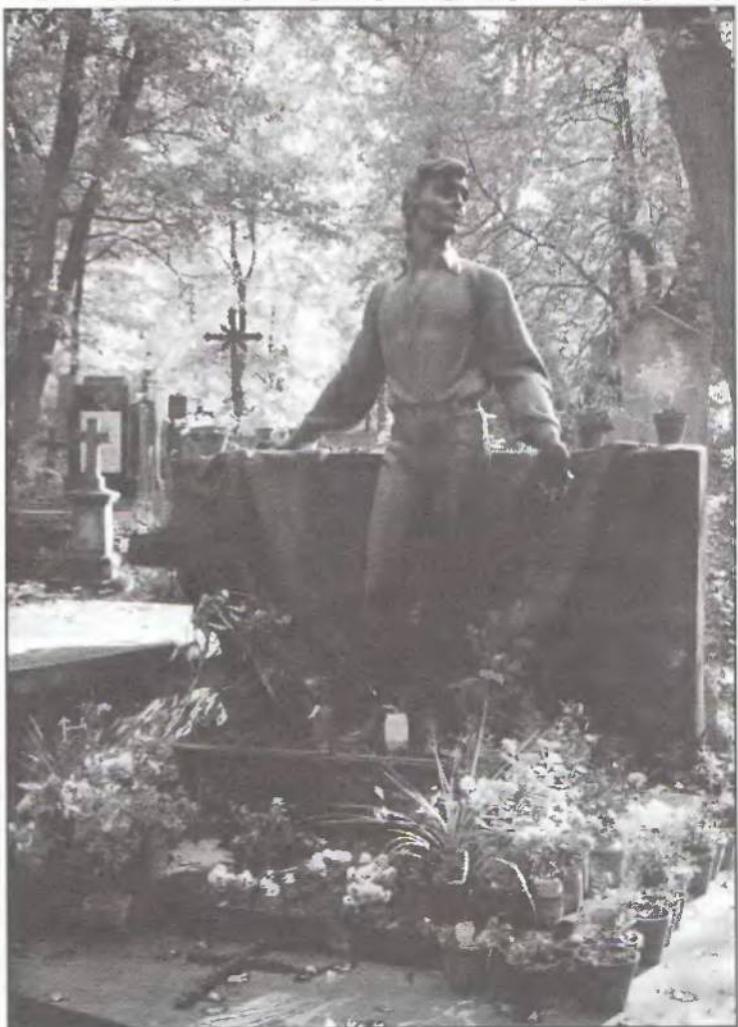
*Поглинула іще одне життя
Бездні смерті,
Забрала в нас Івасюка Володю
В темні нетрі.*

*Тебе убили вороги
Та музики не вбитъ
І ти у ній цілі роки,
Століття будеш житъ.*

*Твою "Червону руту", брате,
Ми вічно дудемо співати.
Тебе немає та завжди
Ти з нами поруч будеш йти.*

*І так як ти любив Вкраїну,
За неї ти віддав життя,
Твое ім'я як символ, сину,
Ми принесем у майбуття.*

*Й сьогодні всі тобі клянемось,
Що пісню ми продовжимо твою,
Пісню про Вільну Україну,
Про нашу, чуєш, не чужу!*

1949-1979

Пам'ятник В. Івасюку у Львові.

Фото: М. Дупляк

*Не зможе музика твоя,
Вона завжди буде зі мною,
Як ти пісня слов'я
Не раз розбудить нас весною.*

*Стривожить іще не раз серця
Твоя мелодія барвиста,
Яка віршам дила життя,
Яка як роса вранці чиста.*

*Яку не зможуть зупинитъ,
Вона лунатиме повсюду
І, як тебе, не зможуть вбитъ
Ні влада, ні диктат Іуди.*

*Не гуркотить у небі грім
І то не дощ паде, козаче,
То вибухнув народний гнів,
То, сину, Україна плаче!*

(Вірші з України псевдоміх авторів, 1979 р.)

ТАЛЕРГОФ

Було це 28 червня 1914 року. Цей день в нашій історії залишився на віки пам'ятним днем. Був він сонячний і радісний, особливо для багатьох львів'ян. Україна святкувала соту річницю народження Тараса Шевченка, а у Львові відбувався Краєвий Здиг Укрایнського Сокільництва, під час якого йшла дефіляда в одностроях членів цієї організації та оглядини духовного і фізичного здобутків поодиноких спортивних дружин. Вулицями княжого Львова крокувала майбутня воля України. Дванадцять тисяч осіб тіловиховного товариства зійшлося на площі "Сокіл-Батько". Раліто, немов блискавкою, облетіла ввесь майдан жахлива вістка: "Наслідника на австрійський трон вбито у Сараєві". В серцях багатьох, радість замінилася на смуток. Здиг зірвано. Вбивство Франца Фердинанда стало причиною Першої світової війни. Владі Австро-Угорщини з її імперіалізмом захотілося відібрати колонії Франції й Англії, а від Росії багату хлібом Україну. Почалася війна з царською Росією. Для легшого наступу військових сил старої монархії на схід, через українські землі вона використала адміністративну владу, що тоді в Галичині була майже повністю опанована поляками для того, щоб арештувати ввесь свідомий український елемент, а також усіх осіб запідозрілих у московофільстві. Для послаблення українського патріотизму поляки активно допомагали мадярсько-австрійському війську арештувати не тільки осіб русофільської орієнтації, але й національно свідомих українців. В тюремні мури попадали галичани, бойки, буковинці, закарпатці та лемки, які всі разом заплатили високу ціну свого життя. Інтенсивні арешти не оминули і нашу Лемківщину, де свідомих селян та передових членів інтелігенції було вбито або розстріляно. Інших повіщено під час воєнного терору та на фронтах війни, або без будь-якого судового процесу жорстоким способом замучено, а деяких насильно вивезено на страшні муки до тaborів

інтернованих. Народ Лемківщини постраждав невинно, постраждав за те, що найшовся на дорозі ворогів, який маршуєвав на схід, або за те, що в його хатах знайдено кирилицею написані церковні молитовники і біблії.

У вересні 1914 року, один з транспортних поїздів з арештантами, на якому було вже біля 850 осіб, переважно мужчин, переїзджав через Перемишль, Сянік, Коросно, Ясло і Но вий Санч. У кожного з цих міст, вже у вщерть заповнені людьми товарні вагони від угілля, силою озброєних солдатів було запхано ще біля сотні арештованих. Між ними опинилися і такі особи: податковий урядовець з Перемишля, арештований 8 серпня Степан Іваськевич; арештований в Перемишлі 13 серпня Ізidor Лешега, народжений 1897 року в с. Хирів, гімназійний учень; Володимир Зубрицький, народжений 1888 року, гімназійний учитель у Перемишлі, заарештований 8 вересня; Михайло Двожак, вчитель із села Ліщави Вишньої, повіт Лісько, арештований 9 вересня; Василь Кашубинський, студент медицини і Теодор Коростіль, гімназійний учень, оба з Перемишля; Андрій Бердахівський із Мацькович, біля Перемишля, студент права; Олександер Захарієвич з с. Вишатичі; Іван Жуковський, власник ресторану в Нижанковичах; Осип Саєвич, гімназійний студент у Перемишлі; Олександер Глова, залізничний слюсар у Перемишлі; Степан Данилко, возний з Перемишля; Денис Дацьків, власник реальностей у Перемишлі; Петро Колодій, також власник реальностей у Перемишлі; Теодор Мельничук, інженер у Перемишлі; Михайло Плахта, народжений в с. Грабовець, біля Радимно у 1899 році, студент з перемиської гімназії; Андрій Перхач з Мацькович, народжений 1893 року, студент філософії, який щойно у 1913 році закінчив Перемиську чоловічу гімназію; Михайло Білик, кондуктор зі Загір'я, повіт Сянік; Мирон Височанський, дяк зі Сянока; Михайло Іавдяк, вчитель зі Сянока; Гринь Джоган, коваль з Посади Вільхівської

коло Сянока; о. Євген Кульчицький, парох в с. Рябе, повіт Лісько; Гриць Мица із с. Пашова, повіт Лісько; Іван Шенецький, працівник на залізниці в Загір'ї, повіт Сянік; о. Іван Логінський, парох у с. Мриголод, біля Сянока; Юрій Твердоно, жандарм з с. Новоселици, біля Сянока та багато інших. Коли ці самі вагони зупинилися в Коросні, тут заладовано ще й такі особи: Остап Дорожинський, управитель школи в Серафінцях, повіт Городок, арештований в Коросні; Андрій Кос, мешканець Коросна; Олена Слюсарчик з Монастирська і Ольга Слюсарчик з Розтоки, біля Косова, обидві арештовані в Коросні; о. Яків Войтович з Чорнорік, арештований мадярськими вояками в Коросні; Антін Глушик, селянин з Вари, повіт Коросно; Валерій Дяків та його дружина Стефанія були арештовані в Коросні; адвокат Семен Возняк, селянський син з Чорнорік, який ще до війни скінчив правничі студії у Львові, арештований в серпні в Коросні та інші, яких список можна продовжати. На станції в Новому Санчі до одного з вагонів цього ж транспорту, між іншими арештованими, загнано віцепрезидента окружного суду у Львові Миколу Кліша, народженого в Перемишлі 1878 року, виховника української перемиської гімназії; Дмитра Ладику, студента прав із с. Драганівка, повіт Тернопіль, арештованого під час втечі з особистими документами у Новому Санчі та десятки інших. До речі, у цьому містечку, транспорт мав зупинитися на довше. Озброєні військовики конвою обіцяли купити щось поїсти тим людям, які мали гроші, а тим, хто не мав грошей, обіцяли принести бодай води напитися. Але як виявилося, сподівання і надії багатьох попити води, не словнилися. За вказівками капітана транспорту, вагони рушили з місцевої стоянки. Вже третю ніч подорожі невинний народ ще ніяких солідних харчів і в роті не мав. У великім гор'ю, чим далі, тим

більшу відстань долав він від своїх рідних столін. Багато глибоко задуманих людей сидячки дрімали. Незабаром транспорт зупинився у Вадовицях. У місцевій тюрмі всі арештовані перейшли процес обшукув, під час яких відібрали перстені та годинники з рук, ланцюжки з хрестиками з грудей, а також брошки, гроші та інші цінні речі.

Розміщені в'язні в камерах отримували хоч трошки більші порції харчів. Приводом швидшої відправи транспорту арештованих з цієї тюрми була вістка про зайняття російськими військами Львова та Перемишля. Поїзд швидшим темпом переїжджав через Чехію. Його зупинка була в місті Абтисендорф, біля Грацу, звідки місцевою дорогою люди йшли пішки до Талергофу. Йшли вони дуже втомлені а в нічній темноті військова сторож немилосердно над ними знущалася. В талергофських бараках життя їхнє було нестерпимим. Між десятками тисяч мужчин були і жінки-лемкині. Між ними були дві дівчини із с. Костарівці, поблизу Сянока, Анна Масляна й Ева Соболевська, також мати Вані Гунянки Вислоцька, Стефанія Савчак із Криниці, три сестри Стиранки з братом із с. Жегестів, вдова Пелагія Сандович — дружина о. Максима та Марія Мишковська з Перегримки. Тут поневірялися д-р прав Орест Гнатишак з Криниці, о. Теодор Грабець із сином, що походили із села Лупків і Методій Трохановський, також з Криниці. Список імен і прізвищ самих тільки лемків можна було б навести довшим. Жертвами голоду впalo багато лемків із майже 120 сіл і міст, як Щавне, Ліпна, Вороблик-Шляхоцький, Радоцина, Карліків, Дошниця, Назнайова, Криниця, Висова, Гладишів, Сянік, Ждиня, Баниця, Тилява, Кросно, Дубрівка, Балигород, Ганчова, Жегестів, Сквіртне, Маластів, Юрівці, Лісько, Лібуша, Чертіж, Поворозник та з багато інших, яких годі перелічити.

**ПРОСИМО НЕ ЗАБУВАТИ ПРО ПЕРЕДПЛАТУ.
ПОВІДОМЛЯЙТЕ НАС ТОЧНО Й ВЧАСНО ПРО ЗМІНУ АДРЕСИ.
БРАК ТОЧНОЇ АДРЕСИ ВИМАГАЄ ДОДАТКОВИХ ВИДАТКІВ ДЛЯ ДОСТАВИ ЖУРНАЛУ.**

Адміністрація "Лемківщини"

ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ
ПРО
ВІДШКОДУВАННЯ ЗА ПРИМУСОВУ ПРАЦЮ В НІМЕЧЧИНІ

На прохання президента та генерально-го секретаря СКУ одержано відповідь від канцелярії федерального уряду Німеччини про відшкодування жертв примусової праці під час націонал-соціалістичного режиму Німеччини. Ще 20 жовтня м.р. було додоговорено про створення окремої установи, яка мала зайнятися цією справою. 16 лютого ц.р. багато німецьких підприємств, які колись користали із примусової праці погодилися створити для того відповідну інституцію і вложить потрібні фонди. Поки що немає схвалених твердих правил як до питання відшкодування підходити та до кого пошкодовані особи мали звергатися.

Однак, як нас інформують, формуляри для відшкодування за насильницьку працю під час війни у Німеччині повинні бути виготовлені у вересні ц.р. Подаємо додаткові інформації, а саме дані двох осіб у Торонто, Канада, котрі зголосились полагоджувати ці справи для потерпілих: Юрій Курис, 27 Newell Court, Toronto-Etobicoke, Ontario, Canada M9A 4T9, тел. (416) 235-2610, факс (416) 240-9095; Тарас Грицина, 1081 Bloor Street West, Suite 200, Toronto, Ontario M6H 1M5 Canada. Підкреслюємо, що це професійна послуга, за яку треба заплатити.

Біля 2000 лемків з цих місцевостей пережили фізичні і моральні страждання, сувору і строгу дисципліну, голод і холод, епідемічні хвороби а головно черевний тиф, який спричинив смерть 168 осіб з Лемківщини. Наведу приклад кількох померлих таких лемків, яких насправді можна назвати страдниками і мучениками та дату їхньої смерті: Берелян Михайло (23 грудня 1914), Бек Іван (7 лютого 1915), Білуняк Антон (19 січня 1915), Байса Теодор (17 січня 1915), Волошинович Василь (15 березня 1915), Вариха Грицько (23 лютого 1915), Воленський Петро (25 грудня 1914), Гатала Іван (24 лютого 1915), Горбаль Теодор (15 січня 1915), Гривна Теодор (3 лютого 1915), Гоцко Іван (31 грудня 1914), Гміттрик Теодор (3 січня 1915), Добровольський Ілько (8 березня 1915), Желем Петро (29 січня 1915), Копина Михайло (11 січня 1915), Котанський Лукаш (13 грудня 1914), Кирпан Микола (24 січня 1915), Курило Методій (23 січня 1915), Мацько Ілля (1 лютого 1915), Новак Іван (4 січня 1915), Павельчак Сильвестер (25 грудня 1914), Пелех Дмитро (29 січня 1915), о. Порошинович Володимир (6

жовтня 1914), Попівчак Дмитро (20 січня 1915), Романчак Грицько (3 січня 1915), Савчак Антон (2 березня 1915), Сенчак Василь (12 січня 1915), Тонько Іван (13 лютого 1915), Федак Андрій (22 березня 1915), Халупа Василь (20 січня 1915), Хома Михайло (13 січня 1915), Цимбалюк Якуб (21 квітня 1915), Чухта Атанасій (18 січня 1915) та багато інших.

Усіх разом інтернованих тільки в цьому таборі зареєстровано 1767 померлих, але у дійсності було їх більше. Їхні тлінні останки спочили в Талергофі на так званому "цвинтарі під соснами". Хай пам'ять про них буде вічною!

LEMKIVSHCHYNA

VOL. X

SUMMER 1999

No. 2

**XXVth NATIONAL CONVENTION
of the ORGANIZATION for DEFENSE of LEMKO WESTERN UKRAINE
WILL BE HELD
on 18 & 19th of SEPTEMBER 1999
at the
UKRAINIAN YOUTH CENTER
301 PALISADE AVE.
YONKERS, NEW YORK**

STEPHEN RAPAWY

WAR COMES TO KARLYKIV

(Continued from previous issue)

Polish police and reported that her neighbors had contact with the partisans. Police came to arrest them and the two men were shot while fleeing into the woods. A few nights later the partisans came at night and hanged the woman on the cherry tree behind her house. This event set the ground rules and, while brutal, probably saved many lives in the long run. If you inform on the underground, sooner or later, you would be caught and killed. Afterwards, the underground started attacking Polish police stations and whatever there was of the Polish civil administration in the countryside. The police stations with 5-10 men were quite vulnerable to attacks; in most cases, police fled to the cities populated by Poles and which had troops and a larger police force. By autumn of 1945, rural Ukrainian areas were completely under the control of the underground and that control was maintained until the spring of 1947.

At this time my uncle John and his wife

Paraska arrived from Germany. He had been in the U.S. zone and told the U.S. military that he was a U.S. citizen but did not have any documents on him to that effect. He had brothers and sisters in New York but didn't have their addresses, either. I don't know how he communicated all of this since he didn't speak English. In any case, he was advised that it would take months to find his relatives in New York. Instead, he was told to return to Poland, go to the U.S. Embassy in Warsaw and he would be in the U.S. in a matter of weeks. So he headed east. When he got to the Soviet Zone he was quickly thrown in with other men inside a barbed wire enclosure. During the night he managed to escape, Paraska was waiting outside the enclosure, but instead of going west, he continued traveling east. Coming home, he was promptly ridiculed by everybody for leaving the American zone. He then set off for the U.S. Embassy in Warsaw, without his wife, and disappeared. We wrote

to the Embassy, they replied that he had been there but had no additional information about his whereabouts. While returning from Warsaw, he changed trains in Lublin and was arrested, waiting for his train at the railroad station. He eventually was brought to court and the judge promptly released him.

The partisans started recruiting local boys and many volunteered. I never heard of anybody being drafted, i.e., taken forcibly. Some from our village that joined returned after a short stay, but five remained, including two Hudak brothers, Dmytro and Fedir. Another young man joined the underground the following year. Hudaks were village thieves and apparently thought they could continue their work as partisans. We were about 10 miles from the Slovak border and goods were frequently smuggled across the border in both directions. Partisans occasionally borrowed horses from the villagers but always returned them. While people trusted them, there was some reluctance to give horses because in case of a fight with the Poles, the horses might be lost. Fedir, now a partisan, approached a farmer plowing and demanded his horses, the farmer refused, an argument ensued and Fedir shot and killed the farmer and took his horses. Apparently stolen horses were being smuggled to Slovakia, an activity of long standing in our area. Unknown to Fedir, farmer's neighbor was in the bushes answering the call of nature and witnessed the whole thing. He then reported the incident to the partisans. Fedir was placed in the line-up and reportedly picked out twice by the neighbor. Some type of trial ensued and Fedir was hanged, the usual method of execution by the underground. His brother, the ring leader, was with another unit and deserted to the Poles when he learned what happened. Naturally, he had to tell the Poles something and apparently reported all the people in our village with whom he had feuded as working with the underground. This, among other factors, contributed to the tragedies that were to occur in the village later.

The basic operational unit of the underground was the sotnia (literally, the hundred), essentially a rifle company of about 125-150 men divided into three platoons with three squads to a platoon. Sotnias normally operated independently

in a designated area but were also part of a battalion in the district. They occasionally joined other battalion sotnias for a major operation. There was also a police force, SB (Security Service), usually consisting of about a dozen men, operating independently but occasionally joining sotnias in a battle. SB was the security arm of the OUN Organization of Ukrainian Nationalists). The moving spirit behind the organization of the UPA (initials from Ukrainian for the Ukrainian Insurgent Army). Their main function was intelligence and counter intelligence. Besides SB, the OUN had an extensive intelligence network consisting of its own members and reliable sympathizers who operated clandestinely but outwardly led a normal civilian life. The underground also organized self-defense units in just about every Ukrainian village. Few armed men were to patrol the village during the night. The rationale for these units was to prevent undetected movement of Polish troops during the night, defend the village against armed Polish robbers and to serve as reserve units. Reportedly, units from some villages occasionally fought with the regular UPA units, in our village self-defense unit, of which Andrew was a member, was not a serious affair. During the evening the patrol normally played cards and then spent the rest of the night sleeping in somebody's barn.

The partisans, as we called the UPA, now resembled a regular army and not an armed mob of the summer of 1944. Men in most sotnias had some form of basic training. The UPA also had schools for training officers and squad leaders, i.e., non-commissioned officers. Two men in our village Stefan Syvy and Josaphat received this training. Syvy became either a squad leader or an assistant squad leader the following year. Szpynda was killed in the summer of 1946 by the Polish troops in the village of Repid and is buried in the church yard in Yavirnyk with another UPA soldier from the Peremyshl area. Initially most UPA soldiers in our area were from western Ukraine and a small number from eastern Ukraine, usually former Red Army men. Because local boys were recruited in large numbers, these units began to take on Lemko coloration at the end of 1945.

Three companies were organized in our district – Didyk, Khrin, and Stakh – named after

VIACHESLAV CHORNOVIL DIED

Kyiv. – Viacheslav Chornovil, one of Ukraine's most prominent politicians and a former Soviet political prisoner, died March 25 in a car crash. He was 61.

Chornovil, the longtime leader of the opposition Popular Rukh movement and a key figure in Ukraine's fight for independence from the Soviet Union, was killed when his car collided with a truck near the capital of Kyiv.

According to an Associated Press report, Chornovil worked as a journalist, became active in the Soviet human rights movement and was ousted from a newspaper in 1966 for refusing to testify at a political trial.

"I would like to express my regret that this happened. I think that with time Chornovil's personality will be viewed from a different angle than now, when times are difficult even for Narodny Rukh itself", President Leonid Kuchma told Reuters.

the pseudonyms of the company commanders. Myron's sotnia occasionally operated in our area, but seems to have been shuttling mostly between Ukraine and the Ukrainian districts in Poland. Lemkos inhabit both sides of the Carpathian Mountains, both in Poland and Slovakia, and stretching more than one hundred miles west of the current Ukrainian border. They speak a separate Ukrainian dialect with a strong admixture of Polish and Slovak and retained some old Slavic words as well. South of the Carpathians and in the western part of the Lemko region north of the Carpathians some people still call themselves Ruthenians (Rusyns). But in our area the old term was displaced. Ukrainian nationalism took firm hold between the wars and while some older people still called themselves Rusyns, the term acquired a pejorative meaning. To call yourself a Rusyn was an indication of political backwardness – the acceptable term now was Ukrainian. To be called a Lemko, however, was acceptable.

After Polish police stations were eliminated in the spring of 1944, Polish troops and po-

"We should not forget that Chornovil did a great deal for Ukraine's establishment as an independent state".

He was arrested in 1967 for his dissident activities and sentenced to three years in prison, a term later cut in half. In 1972 he was again arrested, this time as publisher of an underground newsletter, and sentenced to six years in prison and three years in exile.

He served his term in exile in Siberia.

In April 1980, Communist authorities again sentenced Chornovil to five years in prison, but he was released in 1983.

In the late 1980s he became the leading advocate of Ukrainian independence and was instrumental in forming the pro-independence Popular Rukh in 1989.

Chornovil ran for Ukraine's presidency in 1991, but finished second.

lice just about completely disappeared from the country side. During this time, I recall seeing Polish troops only once traveling on the village road with three tanks. In January 1946, elements of the Eight Polish Infantry Division started offensive operation that seems to have been directed more against the civilian population than the underground. The 34th Infantry Regiment command by Lt. Col. Pluto arrived in Sianik, the county seat, and started raiding Ukrainian villages in the area. On January 24, 1946 Polish troops arrived in the village, most young men, including my uncles, fled. Two officers came to the house and asked my grandmother where her sons were, she said – in America – pointing to the picture of uncles Steve and Dmytro who went to the U.S. before the war. Then they started beating us. I turned eleven the previous month and apparently I was viewed as a threat to them because I was "disarmed." I remember emptying my pockets, pulling out a string, few pebbles, and a small pen knife with a wooden handle. Then the officer proceeded to hit me with a large military-type strap. I remember running

around the house screaming, but I really wasn't hurt, the officer hitting me did not have much enthusiasm for the job. I don't remember Paraska and Maryna being hit, presumably they were. But the nut who was hitting grandmother was really serious. Afterwards she was black and blue and her arms swelled up the size of her legs.

After we were beaten, I went outside and watched soldiers mill around in the village. One was carrying a young deer on his shoulders. The previous year, the priest's son-in-law found a fawn in the woods and took her home. She was allowed to roam and frequently went to the woods, but always returned. She apparently was returning and was killed. Another soldier was firing a machine gun at some person walking on the hill behind the village. The distance was too great to have any effect. In my roaming through the village, I found the body of Stefan Hoysan under the fence of the priest's house. He was partially undressed and bayoneted through the chest and the mouth. One cheek, where the bayonet came out, was really gouged out. It was the most gruesome sight I had seen during this whole period. Several older men were taken from the village that day and found dead in the ditch outside the village.

The partisans started recruiting local boys and many volunteered. I never heard of anybody being drafted i.e., taken forcibly. Some from our village that joined returned after a man joined the underground the following year. Hudaks were village thieves and apparently thought they could continue their works as partisans. We were about 10 miles from the Slovak border and goods were frequently smuggled across the border in both directions. Partisans occasionally borrowed horses from the village but always returned them. While people trusted them, there was some reluctance to give horses because in case of a fight with the Poles, the horses might be lost. Fedir, now a partisan, approached a farmer plowing and demanded his horses, the farmer refused, an argument ensued and Fedir shot and killed the farmer and took his horses. Apparently stolen horses were being smuggled to Slovakia, an activity of long standing in our area. Unknown to Fedir, farmer's neighbor was in the bushes answering the call of nature and witnessed the whole thing. He then reported the

incident to the partisans. Fedir was placed in the line-up and reportedly picked out twice by the neighbor. Some type of trial ensued and Fedir was hanged, the usual method of execution by the underground. His brother, the ring leader, was with another unit and deserted to the Poles when he learned what happened. Naturally, he had to tell the Poles something and apparently reported all the people in our village with whom he had feuded as working with the underground. This, among other factors contributed to the tragedies that were to occur in the village later.

The basic operational unit of the underground was the sotnia (literally, the hundred), essentially a rifle company of about 125-150 men divided into three platoons with three squads to a platoon. Sotnias normally operated independently in a designated area but were also part of a battalion in the district. They occasionally joined other battalion sotnias for a major operation. There was also a police force, SB (Security Service), usually consisting of about a dozen men, operating independently but occasionally joining sotnias in a battle. SB was the security arm of the OUN (Organization of Ukrainian Nationalists), the moving spirit behind the organization of the UPA (initials from Ukrainian for the Ukrainian Insurgent Army). Their main function was intelligence and counter intelligence. Besides SB, the OUN had an extensive intelligence network consisting of its own members and reliable sympathizers who operated clandestinely but outwardly led a normal civilian life. The underground also organized self-defense units in just about every Ukrainian village. Few armed men were to patrol the village during the night. The rationale for these units was to prevent undetected movement of Polish troops during the night, defend the village against armed Polish robbers and to serve unites. Reportedly, units from some villages occasionally fought with the regular UPA units, in our village self-defense unit, of which Andrew was a member, was not a serious affair. During the evening the patrol normally played cards and then spent the rest of the night sleeping in somebody's barn.

To be continued in next issue

ВОЛОДИМИР СТУПІНСЬКИЙ

ФОЛКЛЬОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРЕСТА ГИЖІ

(НОВІ ШГРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА З НАГОДИ 85-РІЧЧЯ)

Автор висловлює глибоку вдячність п. Анні Гижі за надану можливість використати у статті матеріали сімейного архіву.

З виходом у світ книги Ореста Гижі "Українські народні пісні з Лемківщині"¹ почалася, по суті, нова епоха в освоєнні духовного світу цієї найзахіднішої етнічної групи українців. Подана на найвищому фаховому рівні, з чіткою класифікацією на жанрово-тематичні групи, з нотами, паспортизацією, вона стала у час глухого брежнєвського заслою одним із теплих і обнадійливих світильників надії про можливість українського ренесансу. Додала книзі збірки лемківських пісень і добра передм ова проф. Софії Грици, незаперечного авторитета в царині фолклористики. Книга одразу ж стала бібліографічною рідкістю завдяки мізерному тиражу у 5 тисяч примірників. Вона щодалі, то більше цінується серед митців та науковців. Тому гостро і на часі слід ставити питання про її перевидання з суттєвими доповненнями.

По-перше, це стосується біографії автора, яка загалу є невідомою; по-друге, збірник є далеко неповним; по-третє, нове видання тільки виграло б, якби у ньому помістити відгуки про книгу та творчу, професійну діяльність Ореста Гижі.

Жителі м. Бережани на Тернопільщині шанують пам'ять свого земляка. Свідченням цього є матеріали у місцевій унікальній духовній скарбниці — музеї Книги.

Бережани є місцем вічного спочинку, проте не народженням та становленням особистості Ореста Гижі. Тут він з родиною поселився 1945 року внаслідок депортациі з одвічних лемківських земель. У Бережанах приїхав лікар-стоматолог, який мав уже на той час добру лікарську практику, світлий розум, музичний талант, жагу до дослідження народних пісень і головне — уже зібраний унікальний матеріал, який він плекав надію

видати окремою книгою і розповісти світові про свою Батьківщину — Лемківщину, уже втрачену для нього назавжди.

А все починалося з народження, з особливого духовного світу галицької лемківської сім'ї, в якій він виростав.

Батьки: Теодора та Марко Гижі. Мати була місцевою — висов'янкою, а батько — з сусіднього села Лосі. Марко Гижка почав свою вчительську практику у с. Ждиня (де в наш час щороку проходить Всеукраїнська "Ватра"), а після одруження переселився до Висови. Ця подія і стала визначальною для історії лемківського села (звідки походять і предківські корені автора цих рядків), оскільки в ньому зібрався справді згусток творчої інтелігенції. Марко Гижка передав школу обдарованому Степану Батюку, якого багато хто вважав еталоном вчителя-просвітителя Лемківщини. Завдяки йому був організований драматичний гурток. Причому ставилась виключно українська народна та класична драматургія. Діяльність гуртка позитивно впливала на процес формування українських настроїв серед селян, природне тяжіння до України. В другій половині 20-х рр. на громадські кошти у Висові було збудовано приміщення для культурно-національних потреб української лемківської громади, що дістало назву саля (зала). Одним з натхненників і організаторів культурного життя у селі був колишній офіцер Армії Симона Петлюри А. Гаркавий. За свою роботу інтелігенти Висови заплатили досить високу ціну. У 1934 р. вчитель С. Батюк був переведений на вчительство у польське село біля Krakova, а після депортациі у 1944 р. до Радянського Союзу взагалі позбавлений змоги займатися педагогічною діяльністю. В той же час за свої прогресивні погляди та релігійно-просвітительську діяльність був заарештований і відправлений до сумнозвісної Берези Карузької

¹ Українські народні пісні з Лемківщини. Зібрані Орест Гижка. — К., 1972.

725
с. Висова
Горлицької північної
обштності Макара
зап.

Andantino

Мам я єден красний замок

Мам я єден красний замок, що в нім мила пребиват.
Сидит собі за білим столом, біли шати вишиват.
Добрі тобі, моя мила, біли шати вишиват.
Ми мусиме, якожи тобою не вже рано в рядах стац.
Стою в ряді, як та скала, стою в ряді, як та зем.
А як приде куля розпалена, виразит м'я з ряду ген.
Юж м'я з ряду виразила, до шпиталя м'я дали.
Подле на м'я, мила, попризерай, який я поранений.
Ни ся на тя не призерам, ни ся на тя не гнівам.
Утратив лес мій вінок зелений, що го до днес дня не дам.
Не я тобі вінок стратил, утратила-с го сама:
Виходила-с до м'я з хижі до комори, а з комори до сіна.

Іванка О. Гіжицька, 1940

№ 275

с. Висова
сп. Іванка Макара, 23 роки
зап. січень, 1940

МАМ Я ЄДЕН КРАСНИЙ ЗАМОК

Мам я єден красний замок, що в нім мила пребиват.
Сідит собі за білим столом, біли шати вишиват.
Добрі тобі, моя мила, біли шати вишиват.
Ми мусиме, молоди жовніре, навчас рано в рядах стац.

Стою в ряді, як та скала, стою в ряді, як та зем,
А як приде куля розпалена, виразит м'я з ряду ген.
Юж м'я з ряду виразила, до шпиталя м'я дали.
Подле на м'я, мила, попризерай, який я поранений.
Ни ся на тя не призерам, ни ся на тя не гнівам.
Утратив лес мій вінок зелений, що го до днес дня не дам.
Не я тобі вінок стратил, утратила-с го сама:
Виходила-с до м'я з хижі до комори, а з комори до сіна.

місцевий греко-католицький священик Микола Дуда. Початок 30-их років знаменує собою наступ державницького шовінізму: в лемківських школах перестає викладатись українська (русинська) мова, а основою стає польська. Замість літературної мови впроваджувались уроки вивчення місцевої говірки з ухилом на тотожність з польською. А це значно звужувало можливості корінного населення в задоволенні своїх культурно-національних потреб. Лемків свідомо відривалися від України. Домінуючою ж стала насаджувана владою і читальнею ім. Михаїла Кочковського ідея неідентичності лемків з українцями. Провідником її у Висові став вчитель Юрій Порошинович, відомий також своїми московофільськими поглядами. Серед місце-

вого населення ця ідеологія прихильників не мала; однак цього, на жаль, не можна сказати про інші села і містечка Лемківщини.

Десь з середини 30-их рр. українське культурне життя на Лемківщині було майже повністю занедбане, жевріло ж воно завдяки поодиноким ентузіастам-ітелігентам, які свято вірили в ідею відтворення самобутньої культури народу з давніми глибокими традиціями.

Цей міцний стрижень духа не дав зламатись Оресту Гіжу, а тільки зміцнів за роки навчання спочатку у Горлицькій гімназії, яку закінчив 1932 р., а потім у Академії стоматологічній (Варшава). Рік закінчення — 1937. Зазначимо, що концентрація української еліти у Празі, Подєбродах (Чехія). Варшаві і породила феномен т. зв. Празької школи, під

впливом якої, безперечно, і формувались світоглядні орієнтири О. Гижі.

Тикум чином, роки перебування у польській столиці остаточно переконали О. Гижу серйозно зайнітися фолклорно-збиралькою діяльністю. Саме з 1933 р., початку студій у академії, почав він записувати лемківські пісні, і як сам відзначив пізніше, зайнівся тим майже чотири десятки років.

Одного з останніх днів 1938 р. молодий лікар переступив поріг львівського помешкання академіка Філарета Колеси. Разом вони розбірали кожен рядок, кожну ноту записаних пісень.

Ні болісний етап виживання у нових умовах післявоєнних Бережан, утиски з боку офіційної влади щодо національної свідомості інтелігенції, ані важка щоденна праця у кабінеті дантиста не могли стати в заваді розпочатій справі. Лемки тепер розкідані по всій Україні: Сумщині, Потавщині, Донбасі, Кіровоградщині, Криму. З частиною О. Гижі підтримує зв'язки. Записує пісні від лемків, що оселилися в Бережанах та околицях. Налагоджує тісні контакти з науковими закладами у Львові і Києві.

Ось перед нами одне з документальних свідчень визнання фолклористичних здобутків Ореста Гижі академіком М. Рильським:

"Вельмишанювний Орест Маркович!"

Інститут мистецтвознавства, фолклору та етнографії Академії Наук УРСР одержжав від проф. П. О. Козицького II зошит пісень лемківських народних пісень, записаних Вами у 1933-44рр. Ваші записи ми бажаємо придбати. Просимо Вас повідомити про суму, яку слід нам сплатити за Ваші збірники.

Просимо Вас надіслати накладною платнею "Великий словник "Червоній калини", про який Ви пишете до П. О. Козицького.

Надсилайте до нас і далі фолклорні матеріали, зокрема також і радянського періоду.

Директор Інституту

Дійсний член АН УРСР М. Т. Рильський".

Довгим і нелегким був шлях до заповітної мрії — видання лемківських пісень окрім книжкою — мрії, заради якої справді можна трудитися все життя.

Наведемо фрагмент листа з цього приводу Ореста Гижі до заступника голови

Ради Міністрів УРСР П. Т. Тронька:

"Вельмишанювний Петре Тимофійовичу!

Перш усього прошу вибачити, що наслідився турбувати Вас, здавалося б, особистою справою, однак після довгих роздумів дійшов до переконання, що з рації повної об'єктивності не має права приховувати її значення для нашої культури взагалі. Тому й не бачу іншого виходу, як тільки звернутися за допомогою до Вас — заступника голови Ради Міністрів СРСР, що відає питаннями культури.

Неймовірним пішишим цвітом розцвіла на безмежному полі народної творчості українського народу чарівна народна пісня, яка стала невід'ємним проявом духовного життя десятків поколінь. Фанатично люблять пісню всі українці, де вони не жили; люблять її і ця найбільша покривдженна історією гілка українського народу — лемки, яким ніколи не суджено було воз'єднатися з своїми єдинокровними братами, хіба що при допомозі найбільш болячого способу — відірвання від прадідівської землі.

Однак і відділене кордонами талановите плем'я не втрачало почуття єдності з рештою українського народу. Ця єдність проявлялася також і в пісні, яка пробивала собі силоміць шлях крізь штучні граници, встановлені царями та цісарями.

Чар тих гірських мелодій полонив назавжди і мене, уродженця Західної Лемківщини. Ще з 1933 року почав я нелегку працю — записування лемківських народних пісень разом з мелодіями. Заохочений славним фолклористом академіком Ф. Колесоном, продовжував я цей добровільно взятий на себе обов'язок майже чотири десятки років, не перериваючи його і після переселення з ПНР в УРСР (1945 р.).

Історія тих записів різноманітна і багата на різні фази розвитку, а поступове вищряння плоду не заощадило мені своєрідного "ходіння по муках". Все ж таки моральною виногородою були для мене слова признання і позитивні оцінки таких авторитетів, як композитор П. О. Козицький (він же в 1949 р. передав частину записаних мною пісень із своїми рекомендаціями в Інститут мистецтвознавства, фолклору та етнографії АН УРСР), як академік М. Т. Рильський, що закликав мене в 1949 і 1954 році до активного збирання фолклору, як визнання співробітників Інституту МФЕ В. Д. Довженка, Л. Яценка, М. Яценка (...Ваші записи становлять значну наукову цінність ... і т.д.).

Остаточно зміг я зложити рукопис збірника (блізько 350 пісень) у видавництві "Музична Україна" в 1968 р.

В збірці багато незнаних унікальних пісень, яких уже ніхто не запише, бо ж і нема від когоЮ адже стареньким співакам здебільши наляг уже на співочі

груди ї уста півтораметровий шар землі, а молодь забула і веснянки, і побутові лирічні пісні, от ще підспівує принаїдно дещо з весільних. Треба неодмінно віддати цілому українському народові на власність і ті незнані, про які сказав один з музичних редакторів, що "... мають становити гордість української музичної культури".

Збірник М. Соболевського "Лемківські співянки", що вийшов 2 роки тому 2000-им тиражем, став зразу бібліографічною рідкістю.

Переконаний, що тільки Ваше втручання в дирекції видавництва "Музична Україна" може дати бажаний успіх у найскорішому виданні збірника лемківських пісень.

З глибокою пошиною до Вас Орест Гижя, м. Бережани 12.11.1970 року".

Вдома ще не знали, а в Києві уже продавалась книга. В одній з книгарень придбав її син Богдан, талановитий математик, який після закінчення Львівського університету вступив до аспірантури Інституту математики. Цей примірник-реліквія з дарчим надписом сина батькові гріє душу матері і дружині, яка втратила їх обох...

Вихід книги збудив культурну громадськість України. І не тільки. Почали приходити листи з подякою з Польщі, США, Канади, Австралії. Писали вчені, письменники, співаки, вдячні земляки, — всі, хто любить і цінує народну пісню. Ось фрагменти з листів:

* * *

"Дякую Вам за чудовий дарунок — "Пісні з Лемківщини". Яке багато джерело! Можете пишатися, що Ви його відкрили світові. На Вашу працю, я певен, чекають нові пісенні скірби".

Олесь Гончар".

* * *

"Дивно я підозрювала, що той Орест Гижя не є собі просто лікарем, але — аж такого не сподівалася. Сердечно поздоровляю з успіхом. Прекрасне видання!"

Ірина Вільде"

* * *

"Дозвольте сердечно подякувати Вам за прекрасний дарунок — "Українські народні пісні з Лемківщини" і одночасно привітати Вас з появою. Збірник робить дуже солідне і симпатичне враження".

Микола Колесса".

Дорогими панові Оресту були відгуки на книгу земляків з Висови — тим, що по війні залишились, а в 1947 р. підпали під акцію "Віслі". Такого змісту відгук надійшов від

висов'яніна Осифа Ференца:

"За співник з глибини серця щиро дякую, бо то ест для мене дорогоцінна річ. Як лем перезерил перший раз, то ем плакал. Бо там ест мої 24 співанки. Я пам'ятам и добре розумію, што то коштувало праці, витриманості і нервів. То не гнесецький магнетофон, же я набечу до цього и такий зараз себе чую. Але в тот час треба било па тонькій струні мандолиновій ймати кождий голос, и не раз и не два било так: ану, повторіт ище раз".

Вдячний своїм землякам в Україні, автор збірки роздорував книгу з дарчими надписами. Один з таких примірників отримала і наша сім'я:

"Дорогим сусідам, родині Ступінських з подякою автор О. Гижя".

Пані Анна згадує: 1972/73 роки були щасливими для сім'ї. Такі щасливі дні бувають, напевне, напередодні великих нещасти. 1972 р. — виходить збірник. Безліч гостей, відгуків, побажань, щиріх, справжніх друзів; виповнюється 25 років подружнього життя; 50-літній ювілей дружини; складаються плани щодо 60-літнього господаря.

...І страшна звістка — трагічна загибель сина Богдана.

"Після смерті сина, — згадує пані Анна, — він так само багато працював, але в праці знаходив не задоволення, в ній жадав заглушити тяжкий біль втрати". Пересилуючи біль у серці ішов до людей: у поліклініку, бібліотеку, книгарні. Звичний маршрут ставав вже важчим. 1985 року залишив лікарську практику. З життя пішов 21 лютого 1990 року.

На Покрову, 14 жовтня 1998 р. у Бережанський Будинок культури зібрається численний люд, щоб відзначити 95 років від дня народження славного лемка Ореста Гижі. Виступали земляки, які його особисто знали, колеги, з якими він ділився сокровеними лікарськими секретами, діячі культури, науки і мистецтва. Звучали прекрасні лемківські мелодії, записані і добайливо передані нам паном Орестом. Наскрізною звучала на вечорі пам'яті думка про достойне вшанування пам'яті Ореста Гижі — перевидання його збірки з усіма доповненнями як текстів зібраних ним пісень, так і відомостей про цю непересічну людину, нашого країнину.

Слідами предків...

ТРИ ПОКОЛІННЯ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

Хоч багато писалося у журналах і книжках та ще будуть багато писати про Лемківщину, однак — за мало лише читати, таки треба відвідати і побачити місця, де наші батьки, діди, прадіди, а часто і ми, діти, ходили босими ногами по рідній землі. І так ми з сестрою договорились, що таки треба, ще за свого життя, відвідати нашу зелену Лемківщину.

Літом, 1998 р. вибираємося в дорогу. Повідомили нашу родину в Польщі у Семполі, Смолянці, Бартошицах і Варшаві, що ми хочемо відвідати нашу батьківську землю, зелену Лемківщину.

Час зближався. Перше виїхали ті, що були виселені найдалі на захід у Польщі, із Семполія, відтак зі Смолянки, Бартошиць та Варшави. Але найдальша дорога чекала нас зі сестрою. Бувало різно, з перешкодами і труднощами нарешті ми всі з'їхались на Лемківщині, у нашій рідній Безмігові, на своєму подвір'ю... Тяжко повірити, що ми майже всі тут...

Роззулися і ходили босими ногами по саді. Не приїхав тільки наш брат, який пережив Явожно. Бракувало нам теж батьків, які пережили ті страшні часи, коли їх з малими дітьми виганяли з рідної хати геть там, у світ за очі, на чужину, на незнану батькам землю... Їх вже не стало...

50 літ тому, поляки обернули Лемківщину в одне велике попелище; люди не знали, чому виганяють нас з рідної хати...

Відтоді проминуло багато часу. І ось ми знов тут, де батько й мати та старші сестри ходили колись по тім подвір'ю. Тепер подвір'я побільшилось, бо вже нема хати, вона завалилась; оциліла тільки старенька кузня, що має вже сотню літ. Шукаємо криниці, але не знайшли. Криницю засипали разом з ковадлом і ковальським ремеслом, що молодший брат в останній хвилині скидав до криниці, щоб поляки не забрали. Думав, що ще колись повернеться і буде вживати... Але життя його молоде не витримало того страшного неспокійного часу...

Другі ходили по городі, збирали дикі

Біля кузні. Діти коваля Івана Паславського.
Зліва: Розалія Рабарська, Софія Пасливська, Юлія Мельник.

рожі. Оглядали ми стареньку яблінку, на якій яблук не було, але пам'ятали ми її ще з дитинства. Пішли подивитися на нашу маленьку річку, де ми колись купались. Сьогодні ми не могли її віднайти. Береги осунулися, заросли травою, лише чути, що десь вода дзуркотить. Довкола, наче пустиня, сусідів немає. Йдучи дорогою через село, бачили ще кілька оцилілих хат. Люди виходили, неприємно дивлячись вслід за нами. Але це не були наші люди; наші з радістю вітали б нас...

І так дійшли ми до церковці, де ми, старші, хрестилися. Церква була відкрита. Зайшли в середину. У церкві не було нікого —

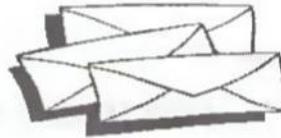
Три покоління, коріння яких починається в селі Безмігові, Лемківщина. 1998 р.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Слава Ісусу Христу!

Я очолив Товариство "Лемківщина" в м. Київ ців року тому. По списку маємо 80 родин, але не дуже є лемків багатих і простим пересічним людям нині не до того — убожество, безробіття. Є кілька вчених — поети, мистці, лікарі, але труднощі переслідують всіх і ѹсько конкретно зробити — важко. Часами зустрічаємося, загадуємо пісні, традиції, організовуємо виступи самодіяльності (навіть на "Ватру" до Польщі). [...]

Особливо радує, що маємо офіційний договір з Музеєм архітектури і історії під відкритим небом, бути господарями в церкві св. Покрови (з 1792 р.), которая перевезена з Закарпаття з лемківського села. В музею 5 храмів, багато старих хат і т.д. Все це Бескиди в мініятурі. Серед Києва є такий райський куточек. Церковця у стані келському, треба рук спеціалістів. Але насамперед зробимо простий лад, щоб служити св. Літургію. Надіюся, що в липні церковцю освятить наш єпископ. У зв'язку з цим маю сміливість від товариства скласти Вам прохання — порадити і підтримати нас. Допоможіть по можливості мати тут осередок зображення: піддашок над головою. Вірю, що товариство зросте, до нас приєднаються

спільноти з інших східних областей України. Лемки тут розсіяні по різних теренах.

[...] Побажаним було б, щоб до нас хтось приїхав від Вас. Все це треба побачити, ознайомитися з нашим життям. Можна зачитати лекцію, поділитися літературними здобутками про край наших батьків, відвідати музей, побачити церкву св. Покрови і наш Київ. [...] Може на майбутнє тут можна було б провести з'їзд лемків і зробити "Ватру", фестиваль чи інше, що посприяло б зміцненню лемків у світі, наших дітей, молодого покоління.

Мій батько походить з Грабу, а мама з Новиці — Горлицький район, село, де родився поет Богдан Ігор Антонич. Я є греко-католицьким священиком на Аскольдовій могилі в Києві. Але я тут лише 2 роки і дуже тяжко на порожнім місці будувати громаду. Я перейнявся тими справами, бо бачу, що це буде гарна крапля цілющої води у лемківську посуду — світового товариства, — історія і здобуток сьогодення.

З глибокою повагою

о. Богдан Чурило
голова товариства "Лемківщина", м. Київ

вона здавалась нам дуже маленькою. Іконостасу не було, пристіл обернений до людей; як в римо-католицькому обряді. Хтось сказав, що поляки вживають нашу церкву.

З церкви ми повернулись на місце, де колись було наше господарство, зробили знімки, а відтак пішли до нашої кузинки, яка повернулася з "відзисканих земель". В неї ми заночували.

На другий день раненько я встала, зібралась і пішла в поле. Пішла досить далеко, сама, нікого не було видно, де-не-де тільки оброблене поле. Решта — зароснене лісом та корчами, пізнати не можна. Сіла я на

горбочку, де колись сиділа маючи може десять років, та поглянула навколо. Стало сумно, душа плакала, а слози катились по лиці. Боже, як тут колись було весело, люди працювали на полях, а тепер нікого нема, хіба час-до-часу чути спів пташків. Лишилась одна велика пустиня...

Після двох днів ми всі виїхали на західні землі, де поселились переселенці, або як кажуть молоді — на "відзискану" Лемківщину, де вже є наші церкви, і нові будують.

Розалія Рабарська
уроджена в с. Безмігова, Лемківщина

З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЙ

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

ВІДБУЛОСЬ ЧЕРГОВЕ ЗАСІДАННЯ ЧЛЕНІВ ПРЕЗИДІЇ СФУЛО АМЕРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕНТУ

В суботу, 24 квітня ц.р. в Сиракуз, Н.Й. відбулось чергове засідання членів президії СФУЛО американського континенту, в якому взяли участь: зі США — Марія Дупляк, Володимир Кікта та Іван Філь; з Канади — Андрій Ротко, Максим Маслей, Іван Терефенко. Крім членів президії на засіданні були присутні Евген Ладна (КУ ОЛК)

і Микола Дупляк (КУ ООЛ). В програмі нарад обговорено фінансовий стан СФУЛО, заслухано звітів з діяльності ООЛ і ОЛК, продискутовано справу шкільництва на Лемківщині та заплановано дату і місце засідання членів президії американського та європейського континентів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

НАБЛИЖАЄТЬСЯ 25-ИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ З'ЇЗД

Як ми вже інформували наше членство і Відділи, 25-ий Ювілейний З'їзд відбудеться в днях 18 і 19 вересня 1999 р. в Домі Української Молоді, 301 Palisade Avenue в Йонкерс, Н.Й.

Для успішного переведення З'їзду покликано Організаційний Комітет (Стефан Гованський — голова та Теодор Малиняк і Володимир Блажевський — члени) та ряд комісій: реєстраційну (Стефан Косцюлек, Стефан Капітула й Зенон Войтович), програмово-бенкетову (Зенон Галькович, Марія Дупляк, Володимир Кікта та Іван Гресь), резолюційну (Микола Дупляк, Мирон Міцьо, Володимир Кікта).

З нагоди З'їзду буде надрукована Пропам'ятна книжка, в якій будуть поміщені статті з минулого і сучасного Лемківщини, звіти Крайової Управи, дописи відділів, привітання та оголошення.

Крайова Управа ООЛ звертається до всіх голів та управ відділів з проханням активно включитися у підготовання цієї важливої події в житті нашої організації.

Просимо якнайшвидше вибрати делегатів на З'їзд і відіслати усі потрібні формуллярі до КУ.

В суботу, вечером, відбудеться величавий бенкет, з участю духовенства та представників українських громадських організацій, на яке запрошуємо усе наше членство, прихильників і симпатиків.

Від Вас, дорогі голови і Управи Відділів, залежатиме успіх нашого З'їзду, а наш успіх — це доказ нашого громадського вироблення та національної зрілості.

Екзекутива КУ ООЛ

Управа і гості Загальних Зборів 3-го Відділу ООЛ в Пассеїку — листопад 1998 р.

**ЕКЗЕКУТИВА КРАЙОВОЇ УПРАВИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
СКЛАДАЄ ЩИРУ ПОДЯКУ
УПРАВІ 3-ГО ВІДДІЛУ ООЛ В ПАССЕЙКУ, Н.ДЖ.
НА ЧОЛІ З ГОЛОВОЮ ВАСИЛЕМ ГАРГАСЕМ
ЗА УФУНДОВАННЯ ЦЬОГО ЧИСЛА “ЛЕМКІВЩИНИ”**

Ми глибоко цінімо Вашу громадську зрілість та розуміння потреб Організації.
Віримо, що Вашими слідами підуть другі Відділи.

Сердечно дякуємо!

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛІВ

5-й ВІДДІЛ ООЛ, ІРВІНГТОН, Н.Дж.

14 березня 1999 року відбулися Загальні річні збори 5-го Відділу в Ірвінгтоні, Н.Дж.

Збори відкрив голова Відділу Володимир Кікта, привітав голову КУ ООЛ в Америці Марію Дупляк, членів ООЛ і всіх присутніх гостей. Далі зборами провадила президія у складі: голова — Михайло Дзіман, секретар — Анна Войтович. До Почесної президії запрошено голову КУ ООЛ М. Дупляк та Івана Купину — найстаршого члена Управи Відділу.

Збори затвердили протокол з минулих Загальних зборів, який прочитала секретарка Відділу Анна Войтович, а також обрали Номінаційну і Мандатну комісії.

Звітували члени уступаючої управи: голова, секретар, скарбник і референти: допомовий, організаційний, господарчий, імпрезовий.

Голова президії Михайло Дзіман висловив своє признання за пророблену працю управи, та ствердив, що членство і управа працювали дуже ощадно через цілий рік.

Звітувала теж Контрольна комісія. Після запитань і короткої дискусії звітувала Мандатна комісія і було уділено абсолюторію уступаючої управі.

На внесок Номінаційної комісії Загальні збори одноголосно вибрали управу в складі: голова — Володимир Кікта, заст. голови — Іван Матвій, секретар — Анна Войтович, скарбник — Іван Кошина, заступник скарбника — Дмитро Подбережняк, імпрезовий реф. — Мілія Ниціт і Юлія Гривна, господарський реф. — Стефан Бігуняк, допомовий реф. — Теодор Полянський, організаційний — Іван Сорока.

Вільні члени: Іван Ниціт, Володимира Кікта, Оршуля Сорока, Леся П'єк, Марія Пиж, Стефанія і Михайло Ільчишини, Оля Подбережняк.

Контрольна комісія: Михайло Дзіман — голова, Михайло Цьок і Теодор Пиж — члени.

Від КУ ООЛ зі словом-привітом виступила її голова М. Дуляк.

Відтак слідували привіти представників відділів ООЛ та представників місцевих громадських організацій.

У їхніх виступах домінувала ідея посилення нашої праці в ділянці організаційній, бо тільки сильна організаційна структура, сильні відділи будуть запорукою більшої допомоги у відродженні Лемківщини.

Збори закінчено відспіванням національного гимну "Ще не вмерла Україна" а відтак голова Відділу запросив присутніх на перекуску і солодке.

В. Кікта.

23-ІЙ ВІДДІЛ ООЛ, АУБУРН, Н.Й.

Загальні річні збори 23-го Відділу ООЛ в Аубурн, Н.Й. відбулися в неділю, 28-го березня 1999 року. Збори відкрив голова Відділу Михайло Халупа, який у вступному слові привітив присутніх членів організації і однохвилинною мовчанкою вішановано пам'ять членів, які відійшли у Вічність.

Далі зборами вела президія: передсідник — Дмитро Перон, секретарка — Анна Гліва. Після звітів і дискусії, уділено абсолюторію уступаючій управі.

На внесок Івана Бочоня переобрано управу в тому самому складі: Михайло Халупа — голова, Іван Бочонь — заступник, Ольга Халупа — секретар, Володимир Голяк — скарбник, Анна Гліва — організаційна, Степан Баб'як — культ.-освітній референт.

Контрольна комісія: Дмитро Перон, Богдан Дрочак і Степан Лепяк..

М. Халупа.

4-ИЙ ВІДДІЛ ООЛ, ЕЛЗАБЕТ-КАРТЕРЕТ, Н.Дж.

Загальні збори Відділу відбулися 2 травня 1999 р. в приміщенні Українського Горожанського Клубу в Картерет, Н.Дж.

Збори відкрив голова Відділу Василь Матлага, який привітив членів і представника Крайової Управи ООЛ, заступника голови Крайової Управи та голову 5-

го Відділу в Ірвінгтоні, Володимира Кікту з дружиною та Теодора Полянського, голову місцевого відділу УККА інж. Володимира Яніва, голову відділу ООЧСУ та голову Братства УПА на північне Нью Джерзі, Івана Кушніра, та представницю 100-го Відділу СУА в Картерет, Марію Васічко.

Однохвилинною мовчанкою вішановано пам'ять померлих членів управи: М. Гінду, М. Кухту, І. Копія.

Вибрано президію зборів: В. Янів — голова, та І. Кушнір — секретар. Голова Відділу В. Матлага подав широкий звіт з діяльності Відділу. Відділ належить до Відділу УККА та тісно співпрацює з громадою, відзначає національні свята та інші події, як 50-ліття акції "Вісла" та 55-ліття створення УПА. За звітну каденцію вислано листи до американських законодавців в справі фінансової допомоги Україні, вислано 60 книжок до шкіл в Україні, за що Відділ одержав дуже гарну подяку, вислано фінансову допомогу дітям-жертвам Чорнобиля, а потерпілим в повені на Закарпатті вислано лікарства та виділено багато іншої допомоги.

Крім голови звітували заступник голови А. Гнатишак, секретар А. Моряк і фінансовий секретар І. Васічко. За Контрольну комісію звітував голова І. Кушнір і на його внесок уділено абсолюторію уступаючій управі.

На наступну каденцію вибрано управу в складі: Василь Матлага — голова, Антоній Гнатишак — заступник голови, Андрій Моряк — секретар, Іван Васічко — фінансовий референт, Марія Вуйцьо — допомогова референтка, Софія Матлага — організаційна референтка.

До Контрольної комісії вибрано: Іван Кушнір — голова та Мирон Гайдзік і Марія Васічко — члени.

Представник Крайової Управи В. Кікта у своєму слові розповів про українців на Лемківщині та Закерзонні і закликав присутніх взяти численну участь у фестивалі-пікніку, який відбудеться 29 серпня, 1999 р. в Савт Бавнд Бруку. Рівно ж представники організації склали свої привіти, а на закінчення перевибраний голова подякував присутнім за довір'я, а президії за гарне переведення Загальних зборів.

Загальні збори закінчено піснею "Не пора, не пора".

Іван Васічко.

**ЧИ ВСІ ЧЛЕНИ ВАШОГО ВІДДІЛУ ПЕРЕДПЛАЧУЮТЬ
ОДНОКОЙ ЛЕМКІВСЬКІЙ ЖУРНАЛ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ "ЛЕМКІВЩИНА"?
ЯКЩО НІ, ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ!
РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ТІЛЬКИ 12.00 АМ. ДОЛ.**

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Об'єднання лемків у Польщі, а з ними усія українська лемківська громада зазнала великої втрати.

14 квітня ц.р. на засланні, в Гжикові, несподівано, виконуючи свої громадські обов'язки, відійшов у Вічність головний редактор квартального "Ватра", заслужений громадський діяч ОУП,

СВ. П. МИХАЙЛО КОВАЛЬСЬКИЙ.

Михайло Ковальський народився 13 листопада 1924 р. в Полянах, біля Криниці. Син рільників Йосифа Ковальського і Марії з Трохановських. Початкову школу розпочав у рідному селі; виці кляси початкової школи кінчив у Грибові, а гімназіальні у Новому Санчі.

1943 р. був студентом третього курсу Української Вчительської Семінарії у Криниці; але не закінчив навчання, бо "Абрайцант" вислав його на примусові роботи до Німеччини. Коли в 1945 р. повернувся з Німеччини, частину села Поляни вже виселено в Радянську Україну. Незадовго родину Й. Ковальського, як і всіх українців стрінуло велике горе в 1947 р. — акція "Вісла". Родину Ковальських депортовано над Варту до рільничого державного господарства (ПГР) і призначено робітниками. Однак Михайло все думав про дальшу науку. Заочно скінчив середню загально-освітню школу, а відтак вищу економічну школу в Щецині. Заочно студіював на Рільничій академії у Вроцлаві. Яку закінчив зі званням інженера рільництва.

У 1956 р., коли творилися гуртки Українського суспільно-культурного товариства, Михайло відразу включився до суспільної праці в організації. Незадовго став секретарем воєводського правління УСКТ в Зеленій Горі. Від ВП УСКТ виходили письма до влад Польщі, а пе-

редусім до КЦ ПРП з вимогами уможливлення повороту виселеним акцією "Вісла" до їхніх сторін. Після того УБ почало переслідувати М. Ковальського: був звільнений з посади секретаря ВП УСКТ, відтак безпідставно заарештований і ув'язнений на 6 літ.

Після звільнення з в'язниці в 1968 р. М. Ковальський повернувся до Гжкова, щоб замешкати з родиною: жінкою Антонією, сином Борисом і дочкою Вірою. Завдяки своєму другові одержав працю у своїй професії в Гжикові.

Михайла не заламало довголітнє ув'язнення. Ще з в'язниці почав відписувати пояснення-спростування в "Нашому слові" А. Квілецькому на його статті про лемків. Наперекір тим, що хотіли його пригнобити, зорганізував в Гжикові гурток УСКТ. Напотикає на великі труднощі, всюди йому докоряють, що політв'язень без громадянських прав, навіть ГП УСКТ обережно ставиться до його особи. Щойно у 1980 р. був вибраний делегатом на VII з'їзд УСКТ. Також бере участь як делегат у VIII з'їзді УСКТ, де був вибраний членом ГП УСКТ. Від 1988 р. був членом ГП УСКТ; від 1990 р. — членом ГУ ОУП, а від 1996 р. — членом ГР ОУП та доручено йому головування Гожівським Відділом ОУП. Цю функцію сповнював аж до відходу у Вічність.

М. Ковальський був активним членом Об'єднання лемків. Брав участь у всіх трьох з'їздах ОЛ, очолював гурток ОЛ в Гжикові. Кожного року був членом організаційного комітету всіх лемківських "Ватр" у Ждині, де керував пунктом продажі української преси, книжками і пам'ятками з "Ватри". Від 1990 року був головним редактором пресового органу ОЛ "Ватра".

М. Ковальський діяв також у Світовій федерації лемків. На першому Конгресі (1993 р.) у Львові, спільно з покійним Левком Галем, підготовили програму відродження Лемківщини. Був теж делегатом ОЛ Польщі на другий Конгрес СФЛ у 1997 р.

Не зважаючи на всякі труднощі, покій-

СВ. П. АНТОНІ КОСЦЬОЛЕК

10-го квітня 1999 року на 64 році життя, з волі Всевишнього відійшов у Вічність св. п. Антоні Косцьолек.

Покійний народився 15-го грудня 1934 р. в селі Берест на Лемківщині. В 1947 році був вигнаний жорстокою акцією "Вісла" на т.зв. "землі відзискані" до Вроцлавського воєвідства.

В 1960 році приїхав до Америки, до міста Кліфтон, Н.Дж. Одружився з Марією Тибель в 1963 році. Працював керівником механіків у Bergen Cable Technologies, Lodi, NJ.

Покійний Антоні зразу пілся приїзду до США включився в організаційну працю. Був членом і два рази головою З-го Відділу ООЛ в Пассейку, працював в Управі Української Централі й Українського Народного Дому. У 1965 році вступив до парафіяльного уряду Української Католицької Церкви св. о. Мико-

ний невтомно працював для добра української греко-католицької церкви і українського народу, в тому і лемків. Гожівська греко-католицька парафія, хоч невелика, але, за старанням Михайла Ковальського, має свою окрему, вірено-монтажовану власну каплицю.

У Гожові відбувалися важні церковні події, як святкування 400 років Берестейської унії, відзначення насильної акції "Вісла". Там також відбувалися наукові конференції, яких співорганізатором був покійний.

Похорон св. п. Михайла Ковальського відбувся 19 квітня 1999 року. Похоронні Богослужіння в Гожовській церкві відправив місцевий парох о. Роман Лірка, відтак у цвинтарній каплиці та над могилою отці Р. Лірка і В. Росєцький. Прощальні слова голосили: о. Р.

лай в Пассейку, а від 1995 року був головою уряду.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Марію, двох синів з дружинами — Михайла з Сонею і Миколу з Лілею, чотирьох внуків, дві сестри — Февронію Лещинську та Анну Васів і двох братів — Івана й Стефана, всі у Кліфтоні.

Панахида за упокій душі Покійного була відправлена 13-го квітня в похоронному заведенні Бурнадза в Кліфтоні. Похоронні відправи довершили о. Йосиф Шупа і о. Василь Бунік в церкві св. Миколая. Відтак тлінні останки спочили на цвинтарі св. Михайла в Lodi, NJ.

Вічна їому пам'ять!

П.К.

В пам'ять св. п. А. Косцьолек родина склала на пресовий фонд журналу "Лемківщина" 100.00 дол.

* * *

Сердечно дякуємо за пожертву, а Родині покійного висловлюємо наші щирі співчуття.

Редакція "Лемківщини".

Лірка, Стефан Гладик — заступник голови ОЛ, Мирон Кертичак — голова ОУП, Степан Колосівський — від Щецинського Відділу ОУП, Дмитро Давид — від ОУП Міжріччя та інші.

Піснями "Видиш брате мій...", "Вічна пам'ять" і "Христос Воскрес" родина, друзі, знайомі та вся українська громада прощає в останню дорогу визначного українського громадського діяча, вірного сина Лемківщини Михайла Ковальського.

Хай Гожівська земля буде Тобі, Михайлі, легкою, аж до майбутнього Воскресіння, а ми пам'ятатимемо Тебе на віки.

Вічна Пам'ять!

Редакційна колегія "Ватри",
Головна Управа Об'єднання Лемків у Польщі

ВІДДІЛ ООЛ ПАССЕЙК, ЕЛІЗАБЕТ, ІРВІНГТОН, ДЖЕРЗІ СІТІ, ЙОНКЕРС ТА НЬЮ-ЙОРК
запрошуєть всіх на

ТРАДИЦІЙНИЙ ФЕСТИН-ПІКНИК

який відбудеться

в неділю, 29-го серпня 1999 р. о. год. 12:00 днів
в Українському Культурному Центрі в South Bound Brook, N.J.

Оркестра: "Відлучення"

В програмі: мистецька частина, ЗАБАВА, лотерія та інші несподіванки.
Смачна кухня в заряді наших пань.

КОЛЯДА 1998-99. СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ

(Закінчення)

1-ий ВІДДІЛ ООЛ, НЬЮ-ЙОРК, Н.Й.

Збірщики: Б. П. Гарайди, М. Волошин, О. Мандзяк, А. Павелчак, Т. Малиняк.

200.00 дол. — Кредитівка "Самопоміч";

150.00 дол. — Реставрація "Київ";

по 100 дол. — Православна Кредитівка, Реставрація "Лешко", А. Брадишук.

по 50.00 дол. — Український Нар. Дім, Р. Дякун, М. Дробенко, А. Границний, І. Границний, М. Волошин, Український Спортивний Клуб, М'ясарня "East Village", М'ясарня "1st Ave", М. і. Т. Малиняк, М. Р. Кіфяк;

40.00 дол. — А. Т. Павелчак;

30.00 дол. — Е. Сеница;

по 25.00 дол. — Е. П. Гарайди, Л. П. Гой;

по 20.00 дол. — М. Мандзяк, Е. Барабан, А. З. Войтович, Г. Стефура, Е. Горон, А. І. Кадилак, Т. Гнатишин, С. Барна, Д. Мадараш, М. Хомик, Ч. Кавалець, В. Великанич, Ант. Тиханський, В. Грицюк, Т. Щесьнюк, С. Гоц, П. Бойцанюк, І. Завада, "VARSOVIA" бюро подорожнє;

по 15.00 дол. — А. Куснірчук, П. Пристап;

по 10.00 дол. — А. Гавран, М. Данилишин, А. Кендус, Д. Кіра, І. Шегда, І. Коваль, А. Дубец, С. Мац, І. Походай, Г. Лещук, М. Гірняк, Ф. Сова, С. Петрик, В. Павлюк, Я. Гбур, П. Габрюх, Т. Тиханський;

5.00 дол. — М. Коваль.

8-ий ВІДДІЛ ООЛ, ЧІКАГО, ІЛЛ.

150.00 дол. — Українська Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч";

по 50.00 дол. — Міст "Карпати", Централя Українських Кооператив Америки, Українська Кооперативна Агенція;

40.00 дол. — О. і Р. Тхорик;

25.00 дол. — І. Кліш;

по 20.00 дол. — Е. Церлик, О. Терефенко, А. і З. З. Марінець, І. Вербовий, Н. Баган, М. Ділендорф, Д. Назаревич, О. Гарбера, О. Полівка, Я. Кравчишин;

по 10.00 дол. — Х. Чурма, С. Гаврилечко, С. і Д. Біланич, Н. Барановська, М. Копот, Б. Рептак, М. Глібка, М. Федачин;

5.00 дол. — А. Яцків.

17-ий ВІДДІЛ ООЛ, РОЧЕСТЕР, Н.Й.

30.00 дол. — П. Дзюба;

по 25.00 дол. — Федеральна Кредитова Кооператива, Р. Кушіль, Р. Harris, Я. Глушко;

по 20.00 дол. — І. Шурин, Л. і О. Захарків, Я. Павлович, М. Лучанко, М. і У. Бабюки, М. Павлюк, В. Корнило, М. Яцків, Т. Білей, Т. Кахникович, А. Котлярчук, М. Кулій, М. Федик, А. Харамбура, М. Корнило, Г. Павличко, І. Сьолковська;

по 15.00 дол. — В. Зборовський, І. Тороус, С. Одомчук;

по 10.00 дол. — В. Шурин, М. Масловський, З. Масловський, Л. Любіа, Б. Захарчишин, В. Кап, В. Кавин, М. Фолат, М. Єйна, В. Івасів, М. Лілак, В. Гулкевич, Р. Шпак, Д. Бездух, К. Мига, І. Ільчин, Є. Кулик, Я. Тимчишин, Т. Коваль, Й. Тимоць, О. Шурин, Белка, Я. Андрушко, В. Рабарський, В. Калинич, М. Хом'як, П. Балко, Н. Мазурчак, М. Балозер, І. Лялюк, А. Притискач;

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

http://lemko.org

Digitally signed by http://lemko.org
DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich,
ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2009.12.27 00:35:51 -05'00'

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	40.00 ам. дол.
(альбомний формат, тверда оправа)	
АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину	15.00 ам. дол.
(твєрда, полотняна оправа, 256 стор.)	
АННАЛИ, Ч. 5. Матеріали-документи про Лемківщину	20.00 ам. дол.
(твєрда, полотняна оправа, 256 стор.)	
Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість	10.00 ам. дол.
(твєрда, кольорова оправа, 264 стор.)	
Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ.....	25.00 ам. дол.
(твєрда, полотняна оправа, 490 стор.)	
"1947". ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА.....	20.00 ам. дол.
(твєрда, полотняна оправа, 648 стор.)	
АКЦІЯ "ВІСЛА". ДОКУМЕНТИ.....	20.00 ам. дол.
(м'яка оправа, стор. 561)	
РІЗЬБЯРСТВО ЛЕМКІВЩИНИ.	10.00 ам. дол.
(м'яка оправа, стор. 259)	

До замовлення просимо ласкати додати 3.00 дол. (до кожної книжки) на покриття коштів пересилки.

Замовляти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
P.O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011